

Sukupolvenvaihdos ja yhtiömiesten verotuskohtelu Kb Yritys X Ky:ssä

Anu Frimodig

Tekijä(t) Anu Frimodig	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Sukupolvenvaihdos ja yhtiömiesten verotuskohtelu Kb Yritys X Ky:ssä	Sivu- ja liitesivumäärä 54 + 10
<p>Moni Suomalainen yritys on elinkaarella siinä vaiheessa, jossa omistajayrittäjä on saavuttamassa tai jo saavuttanut eläkeiän ja haluaa jäädä nauttimaan eläkepäivistä. Tällöin yrittäjän pitää löytää yritykselleen jatkaja tai lopettaa yrityksen toiminta. Perintö- ja lahjaverolain sukupolvenvaihdoshuojennukset on tehty helpottamaan yrityksen siirtämistä nuoremmalle sukupolvelle. Lain ehtojen täytyessä huojennus poistaa seuraajalta lahjaveron kokonaan.</p> <p>Toimeksiantajani Kb Yritys X Ky:n toinen vastuunalaisista yrittäjistä on saavuttanut eläkeiän ja haluaa jäädä eläkkeelle. Yrityksessä suoritetaan sukupolvenvaihdos, jolloin nuorempi vastuunalainen yhtiömies tulee jatkamaan yksin yritystoimintaa yrityksessä.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Kb Yritys X Ky:n vastuunalaisille yhtiömiehille, miten heidän kommandiittiyhtiössä voidaan toteuttaa sukupolvenvaihdos, mikä on vaihdoksen hinta ja millainen on sukupolvenvaihdoksesta aiheutuva yhtiömiesten verotuskohtelu. Opinnäytetyö keskittyi kommandiittiyhtiön yhtiöosuuden luovutuksen vaihtoehtoihin ja tavoitteena oli löytää oikeanlainen ja – suuruinen vaihtoehto yrityskaupan, lahjan ja lahjanluonteisenkaupan väliltä.</p> <p>Yritykselle piti määrittää arvo, jotta saatiin selvitettyä luopujan yhtiöosuuden arvo. Yrittäjien kertomien luopumiselle asetettujen toiveiden perusteella valitsin tutkittaviksi vaihtoehtoiksi kaksi lahjanluonteista kauppaa. Tein luovutuksille laskelmat, joita vertailemalla yrittäjille selviää luovutuksien rahalliset vaikutukset. Laskelmissa käytettiin yrityksen 31.7.2016 päivätyn välitilinpäätöksen lukuja sekä vuosien 2013–2015 vahvistettujen tilinpäätösten lukuja.</p> <p>Luopuvalle yhtiömiehelle aiheutuu luovutuksesta luovutustappiota, joka ei ole tavatonta sukupolvenvaihdoksen alihintaisen luovutuksen yhteydessä. Tutkittavista vaihtoehtoista toisesta tulee luovutuksen saajalle maksettavaksi lahjaveroa ja toisen hinta on määritelty siten, että luovutuksessa ei katsota olevan lahjaa. Koska PerVL sukupolvenvaihdoksen kaikki ehdot täytyvät, tulee luovutuksen saaja saamaan lahjaveron huojennettua kokonaan. Sukupolvenvaihdoshuojennukset voi myös menettää, jos luovutuksen saaja menettelee myöhemmin vastoin lain määrittämiä ehtoja.</p> <p>Kb Yritys X Ky:n sukupolvenvaihdos on tarkoitus toteuttaa vuonna 2017 ja sen toteuttamisessa käytetään alan ammattilaisia. Yrityksen kirjanpitäjänä tiedän tämän opinnäytetyön johdosta, mitä yrityksessä pitää vielä tehdä ennen lopullista toteutusta. Onnekseni saan seurata lopullista toteuttamista, ja pääsen vertailemaan omia ja ammattilaisen tuloksia.</p>	
Asiasanat Sukupolvenvaihdos, kommandiittiyhtiö, arvonmääritys, tuloverotus, lahjaverotus.	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Sukupolvenvaihdos Kb Yritys X Ky:ssä	2
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja aiheen rajaus	2
1.3	Opinnäytetyön rakenne	4
2	Sukupolvenvaihdos kommandiittiyhtiössä	5
2.1	Yhtiöosuuden arvonmääritys	6
2.1.1	Yrityksen substanssiarvo	7
2.1.2	Yrityksen tuottoarvo	10
2.1.3	Yhtiöosuuden käypä arvo substanssi- ja tuottoarvon perusteella	11
2.2	Luovutuksen vaihtoehdot	13
2.2.1	Yrityskauppa käypään hintaan	13
2.2.2	Lahja	16
2.2.3	Alihintainen luovutus ja lahjanluonteinen kauppa	17
2.3	Sukupolvenvaihdoshuojennukset	18
2.3.1	Tuloverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennus	18
2.3.2	Lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennus	20
2.4	Luovutuksen antajan verotuskohtelu	23
2.5	Luovutuksen saajan verotuskohtelu	28
2.6	Tuloverolain mukaisen huojennuksen menettäminen	31
2.7	Lahjaverolain mukaisen huojennuksen menettäminen	33
2.8	Verotuskohtelun varmistaminen	34
3	Sukupolvenvaihdos Kb Yritys X Ky:ssä	37
3.1	Vaihtoehtojen valinta luovutukselle	38
3.2	Yrityksen arvo	38
3.3	Yhtiömies A:n luovutusvoitto/-tappio ja verotuskohtelu	41
3.4	Yhtiömies B:n verotuskohtelu	43
3.5	Yhteenvedo	44
4	Pohdinta	46
4.1	Opinnäytetyöprosessini ja mitä siitä opin	47
	Lähteet	50
	Liitteet	55
	Liite 1. Lyhenneluettelo	55
	Liite 2. Lahjansaajan sukulaisuussuhde lahjanantajaan	56
	Liite 3. Lahjaverotaulukko	57
	Liite 4. Lahjaveroilmoitus	58
	Liite 5. Yhtiöosuuden luovutusvoiton laskeminen	60
	Liite 6. Kaupparekisteriote	61

Liite 7. Välitilinpäätös 31.7.2016.....	62
Liite 8. Arvonmääritys Kb Yritys X Ky:ssä.....	63
Liite 9. Tilikauden voitot vuosilta 2013 – 2015	64

1 Johdanto

Suomessa on useita yrityksiä, joiden omistajat alkavat olla eläkeiässä. Jokaisen yrittäjän elämässä tulee vastaan aika, jolloin yritykselle pitää löytää jatkaja tai vaihtoehtoisesti lopettaa yrityksen toiminta. Yritykselle voi kuitenkin olla vaikeaa löytää jatkajaa. Usein yritys on omistajan monen vuoden uurastuksen tulos ja todella tärkeä osa yrittäjän elämää. Tästä elämäntyöstä voi olla myös vaikea luopua. Valitettavasti moni pieni yritys joudutaan lopettamaan, koska sille ei löydy jatkajaa omasta suvusta eikä yrityskaupan kautta. Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) ja Perheyrittäjien liitto (PL) julkaisivat 13.12.2012 barometrin, jonka kyselytutkimuksen perusteella noin kolmannes yrityksistä aikoo toteuttaa sukupolvenvaihdoksen tulevan viiden vuoden aikana. Barometrin mukaan noin 17 000 yrityksessä sukupolvenvaihdos on ajankohtainen. Tämä tarkoittaa, että sukupolvenvaihdoksia tullaan tekemään noin 3 400 vuodessa. Vuoden 2015 perheyrittäjien barometrin mukaan sukupolvenvaihdoksien määrä on pysynyt samansuuntaisena. Vastanneista kaikkiaan noin 15 prosentissa yrityksistä on 2012–2015 välisenä aikana toteutettu sukupolvenvaihdos. (EK 2012, 4; EK 2015, 12; Elo-Pärssinen & Talvitie 2010, 23; Engblom ym. 2013, 692; Immonen & Lindgren 2013, 1-12; Stenholm 2005, 22–23.)

Perheyrittäjien jatkuvuuden edellytys on sukupolvenvaihdos. Ainoastaan perheyrittäjien omistajat ovat kuolevaisia, sillä muulla tavoin omistetuissa yrityksissä ei omistajan kuolella ole merkitystä yrityksen toimintaan. Sukupolvenvaihdoksella tarkoitetaan omistajan vaihtumista yrityksessä siirtämällä yritys henkilölle, joka jatkaa yrityksen toimintaa. Siirto tapahtuu joko omistajan elinaikana tai hänen kuoltuaan usein luovuttajan lapselle tai muulle lähisukulaiselle. Jos näitä henkilötahoja ei ole etsitään jatkajaa ulkoa. Sukupolvenvaihdoksessa omistuksen voi siirtää myös sellaiselle uudelle omistajalle, joka ei välttämättä ole luopujan perhettä, mutta on kuitenkin nuorempaa sukupolvea eli vaihtoehtoja on siten monia. Sukupolvenvaihdoksen toteuttamisen vaihtoehtoja ovat yrityskauppa, lahja tai lahjanluonteinen kauppa, joka on sekoitus kauppaa ja lahjaa. Lahjanluonteisella kaupalla tarkoitetaan alihintaisia luovutuksia, joissa kauppahinta alittaa kaupan kohteen käyvän arvon. Käyvällä arvolla tarkoitetaan todennäköistä luovutushintaa. Verosuunnittelun kannalta sukupolvenvaihdos on hyvin monipuolinen ja haastava hanke. Sekä tuloverolakiin (tuloverolaki 30.12.1992/135) että perintö- ja lahjaverolakiin (perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378) on kirjattu sukupolvenvaihdoksen verohuojennuksia, joita voidaan tietysin edellytyksin hyödyntää omistajuuden vaihdossa. Koska verolainsäädännöllä on ominaista sekä nopea muuttuvuus että säädösten vaikea tulkitseminen, ei sukupolvenvaihdosta kannata rakentaa oletusten tai toiveiden varaan, vaan verokohtelusta tulee olla mahdollisimman luotettava kuva. (Elo-Pärssinen & Talvitie 2010, 87; Immonen & Lindgren 2013, 1-17; Ossa 2005, 78; Verohallinto 2015a.)

1.1 Sukupolvenvaihdos Kb Yritys X Ky:ssä

Työskentelen tilitoimistossa kirjanpitäjänä, jossa minulla on asiakkaina erikokoisia yrityksiä aina pienestä toiminimestä isompiin osakeyhtiöihin. Yksi asiakkaistani on kommandiittiyhtiö Kb Yritys X Ky. Yrityksen toinen omistaja Yhtiömies A, kysyi minulta, miten heidän yrityksessään pitäisi toimia, jotta hän voisi jäädä eläkkeelle ja hänen poikansa Yhtiömies B jatkaisi yksin yrityksessä. En osannut kertoa hänelle vaihtoehtoja. Niinpä kysyin haluaisivatko Yhtiömies A ja Yhtiömies B, yrityksen toinen omistaja, minun tekevän opinnäytetyönä tutkielman sukupolvenvaihdoksesta heidän yrityksessä. Tämä sopi heille ja näin sain opinnäytetyölleni sekä aiheen että toimeksiantajan.

Kb Yritys X Ky on porvoolainen kommandiittiyhtiö, jonka vastuunalaiset yhtiömiehet ovat isä Yhtiömies A ja poika Yhtiömies B. He ovat yhdessä perustaneet yrityksen vuonna 1999, kun Yhtiömies A halusi Yhtiömies B:n mukaan yrityksen toimintaan. Yhtiömies A oli aikaisemmin toiminut yksinyrittäjänä omalla toiminimellä. Kommandiittiyhtiön toimialaa on puun sahaus, höyläys, kyllästys ja kuljetus. Omistusosuus yrityksestä ei ole vastuunalaisilla yhtiömiehillä sama, mutta he johtavat yritystä yhdessä tasa-arvoisesti. Yhtiömies A haluaa siirtyä yrityksestä syrjään ja jäädä eläkkeelle. Yhtiömies B:n on tarkoitus jatkaa yrityksen toimintaa ainoana vastuunalaisena yhtiömiehenä.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja aiheen rajaus

Opinnäytetyöni on tutkimustyyppinen opinnäytetyö, jossa käytetään laadullisia tutkimusmenetelmiä. Teoriaosa perustuu pitkälti yhtiöosuuden siirrosta ja sukupolvenvaihdoksesta painetun kirjallisuuden ja lakien tulkintaan. Muun muassa Verohallinto on antanut ohjeita verotusmenettelyistä eri tilanteissa, joita hyödynnän myös tutkimuksessa. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten Kb Yritys X Ky:ssä voidaan toteuttaa Yhtiömies A:n eläkkeelle siirtyminen. Lisäksi selvittää, miten yhtiöosuus siirretään Yhtiömies B:lle, jotta hän voi jatkaa yrityksessä yksin vastuunalaisena yhtiömiehenä. Tutkimuksessa käytetään apuna keskusteluita yhtiömiesten kanssa ja yrityksen taloustietoja. Taloustietojen avulla on yhtiömiehille tehty laskelmia taloudellisista vaikutuksista. Tutkimusongelmana on miten toteuttaa sukupolvenvaihdos Kb Yritys X Ky:ssä. Alaongelmia ovat, millä hinnalla yhtiöosuus kannattaa luovuttaa, millaisen verotuskohtelun yhtiöosuuden siirto aiheuttaa vastuunalaisille yhtiömiehille ja miten TVL:n että PerVL:n sukupolvenvaihdoksen verohuojenuksia voidaan hyödyntää.

Toimeksiantajan yhtiömuodon ollessa kommandiittiyhtiö, tutkimukseni keskittyy yhtiöosuuden luovutukseen kommandiittiyhtiössä. Rajaan kaikki muut yhtiömuodot tutkimuksen ulkopuolelle. En käsittele opinnäytetyössäni sitä, miten esimerkiksi osakeyhtiössä voidaan luopua osakkeenomistuksesta. Osakeyhtiössä omistusosuuksien muuttamiseen löytyy useita keinoja, joita ovat esimerkiksi omien osakkeiden ostaminen ja osakeanti. Edellä mainitut keinot eivät ole hyödynnettävissä kommandiittiyhtiön omistuksen muutoksessa, joten en käsittele niitä opinnäytetyössäni. (Lakari & Engblom 2016, 117–147.)

Yhtiömies B on toinen Kb Yritys X Ky:n vastuunalaisista yhtiömiehistä ja tulee yksin jatkamaan yrityksessä yrittäjänä. Keskityn opinnäytetyössäni tutkimaan omistusosuuden luovutuksen vaihtoehtoina yrityskauppaa ja lahjaa. Rajaan tutkimuksen ulkopuolelle liiketoimintakaupan, koska Yhtiömies B:lla on tarkoitus jatkaa olemassa olevaa yritystä eikä perustaa uutta yritystä, johon liiketoiminnan voisi ostaa. Keskusteluissa yhtiömiesten kanssa tuli selväksi, että Yhtiömies B:lla ei ole myöskään aikeita muuttaa yrityksen yhtiömuotoa kommandiittiyhtiöstä osakeyhtiöksi, ja siksi en käsittele opinnäytetyössäni yhtiömuodon muutosta omistajanvaihdon yhteydessä. Yhtiömies B on ollut mukana perustamassa yhtiötä ja tuntee yrityksen. Yrityskaupoissa tehdään usein Due diligence – tutkimus, jonka tarkoituksena on auttaa sekä ostajaa että myyjää yritysjärjestelyissä. Olen rajannut Due diligence – tutkimuksen pois opinnäytetyöstä, koska katson, ettei sitä Kb Yritys X Ky:n kohdalla tarvita. (Grant Thornton 2016, Kess 2011, 58–59; Lakari & Engblom 2016, 167–169.)

Yrityksellä on taseessa rakennuksia. Rakennuksen myyminen aiheuttaa ostajalle velvollisuuden maksaa varainsiirtoveroa. Koska yhtiöosuuden luovutus ei muuta rakennusten omistussuhdetta, ei luovutuksesta synny varainsiirtoverovelvollisuutta. Yhtiöosuuden luovutuksen jälkeen Kb Yritys X Ky on edelleen rakennuksien omistaja. En käsittele varainsiirtoverotusta opinnäytetyössäni, koska rakennusten omistajuus ei muutu. Varainsiirtoverovelvollisuus syntyy ostettaessa kiinteistön, asunto-osakkeen tai muun arvopaperin. Kun yli puolet kommandiittiyhtiön osuuksista vaihtaa omistajaa, verotuksessa vahvistetut edellisten vuosien tappiot menetetään ja seuraavina vuosina ei tilikauden voitosta voi vähentää vahvistettuja tappioita. Verohallinnolta voi hakea poikkeuslupaa tappioiden vähentämiseen. Kb Yritys X Ky:llä ei ole vahvistettuja tappioita ja siksi ei tappioiden menetystä eikä poikkeusluvan hakemista käsitellä opinnäytetyössäni. (Engblom ym. 2013, 467–468; Verohallinto 2016a.)

Yhtiöosuudesta luopuja voi antaa yhtiöosuutensa lahjana luovutuksen saajalle. Yrityksen omistajanvaihdos voidaan toteuttaa myös kauppana, jossa ostaja maksaa yrityksestä käyvän hinnan. Kauppa voidaan myös toteuttaa alhaisemmalla hinnalla eli lahjanluonteisesti.

sella kaupalla, ja tällöin voidaan omistuksen luovutukseen hyödyntää sukupolvenvaihdoksen verohuojennuksia, joita löytyy sekä tuloverolaista (TVL) että perintö- ja lahjaverolaista (PerVL). Tuloverolaki kohdistuu yhtiöosuuden myyjän luovutusvoittoon ja perintö- ja lahjaverolaki vaikuttaa yhtiöosuuden saajaan. Lahja voidaan perinnönjaossa katsoa ennakkoperinnöksi ja tuolloin lahja otetaan mukaan pesän varoihin toimitettaessa perintöverotusta. Perintöverotus ei sisälly tähän sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun ja toteutukseen, joten en käsittele työssäni perintöverotusta enkä sitä, miten lahjana saatu yhtiöosuus huomioidaan perintöverotuksessa. (Immonen & Lindgren 2013, 5; Ossa 2016, 4.8.1 Ennakkoperintö.)

1.3 Opinnäytetyön rakenne

Tämän johdannon jälkeen opinnäytetyöni teoriaosuudessa käyn aluksi läpi vaihtoehtoja, joilla yhtiöosuuden voi kommandiittiyhtiössä luovuttaa jatkajalle. Teoriaosuus antaa vastauksen, miten yhtiöosuuden arvo määritetään kommandiittiyhtiössä ja miten sukupolvenvaihdoksen verohelpotuksia voi eri vaihtoehdoissa hyödyntää. Yhtiömiehille on tärkeää tietää, miten heitä verotetaan yhtiöosuuden luovutuksessa, ja niinpä heidän on myös hyvä tietää miten sukupolvenvaihdoksen huojennuksen voi menettää. Viimeisenä teoriaosuudessa on kerrottu hieman ennakkopäätöksen hakemisesta silloin, kun halutaan hyödyntää sukupolvenvaihdoksen huojennuksia. Niitä ei voi automaattisesti hyödyntää, vaan huojennuksien verotuskohtelusta pitää hakea ennakkopäätös Verohallinnolta.

Teoriaosuuden jälkeen opinnäytetyössä on empiirinen osa, jossa vien teorian yritykseen. Aluksi esittelen tarkemmin toimeksiantajan Kb Yritys X Ky:n. Yhtiömiehiä varten valitsen luovutukselle kaksi vaihtoehtoa. Yritykselle pitää määrittää arvo, jotta luovutettavalle yhtiöosuudelle saadaan hinta ja arvon määrittämisessä käytän hyväkseni yrityksen taloustietoja. Laskelmien avulla kappaleessa esitetään ensin yhtiömiesten verotuskohtelut ilman sukupolvenvaihdoshuojennuksia ja tämän jälkeen sukupolvenvaihdoshuojennuksien vaikutukset verotuskohteluihin. Kappaleen päättää yhteenveto tutkimuksen tuloksista. Opinnäytetyöstä on tehty kaksi erilaista versiota, joista toinen on tarkoitettu toimeksiantajalle ja toinen on julkistettava versio. Julkisesta versiosta on yrityksen liike- ja ammattisalaisuudet poistettu ja laskelmien taloustietoja on muutettu.

Opinnäytetyöni lopuksi on pohdinta -kappale, jossa arvioin muun muassa työni luotettavuutta ja teen johtopäätökset tekemästäni tutkimuksesta. Käsittelem myös kehittämis- ja jatkotutkimusvaihtoehtoja, joiden tarve tuli esiin tehdessäni tätä opinnäytetyötä. Lopuksi avaan tekemäni opinnäytetyn tekoprosessia ja pohdin, mitä olen tämän työn myötä oppinut.

2 Sukupolvenvaihdos kommandiittiyhtiössä

Sukupolvenvaihdoksella tarkoitetaan omistussuhteiden muutoksia yrityksessä. Siinä yritys joko omistajan elinaikana tai hänen kuoltuaan siirretään toimintaa jatkavalle henkilölle. Jatkaja on usein luovuttajan lapsi tai muu lähisukulainen. Jatkajan löytyminen voi olla haaste yritystoiminnan jatkuvuudelle. Joskus suvun piiristä ei löydy lainkaan jatkajaa ja joissakin tapauksissa ehdokkaita on monia ja näistä jatkajan valinta voi olla vaikeaa. Sukupolvenvaihdoksen aiheuttamat riidat voivat saada aikaan välirikkoja sisarusten ja sukulaarojen välille. Sukupolvenvaihdoksen tavoitteena on liiketoiminnan jatkuvuuden ja työllisyyden turvaaminen. Kyseessä on pitkä prosessi, joten sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun, valmisteluun ja toteutukseen pitää varata riittävästi aikaa. (Elo-Pärssinen & Talvitie 2010, 23; Heinonen & Stenholm 2005, 15; Immonen & Lindgren 2013, 1.)

Usein sukupolvenvaihdos käynnistyy jo kauan ennen yritysvarallisuuden luovutusta ja omistajanvaihdosta. Yrittäjän halu luopua yrityksestään on lähtökohtana sukupolvenvaihdosprosessille. Kun yrittäjä on tehnyt päätöksensä, hän voi aloittaa sukupolvenvaihdoksen varsinaisen suunnittelun. Sukupolvenvaihdosprosessi rakentuu yritystoiminnasta luopuvan ja sitä jatkavan henkilön välisistä keskusteluista, suunnittelusta sekä toteuttamisesta. Sukupolvenvaihdoksessa pyritään turvaamaan luopuvan yrittäjän taloudellinen asema. Prosessissa vanha yrittäjä luopuu usein elämäntyöstään ja samaan aikaan jatkaja päättää sitoutumisestaan luovutettavaan yritykseen vuosiksi eteenpäin. Jotta yritystoiminnan jatkuminen on turvattu, jatkajan tulee perehtyä yrityksen toimintaan, johtamiseen ja päätöksentekoon jo etukäteen. Yleensä jatkaja on ollut yrityksen toiminnassa mukana jo ennen sukupolvenvaihdosta ja tuleva sukupolvenvaihdos on saattanut jopa ohjata jatkajan koulutusvalintojakin. (Heinonen & Stenholm 2005,16; Immonen & Lindgren 2013, 3-4.)

Sukupolvenvaihdos on väistämätön vaihe yrityksen elinkaarella, jos liiketoiminnan halutaan jatkuvan vielä omistajan eläköitymisen jälkeen. Yritys, joka harjoittaa liiketoimintaa, on tekemisissä ympäristön kanssa monin tavoin sidosryhmien ja yhteistyökumppaneiden kautta. Sidoryhmiä ovat muun muassa tavarantoimittajat, rahoittajat ja asiakkaat. Näille ei välttämättä ole yhdentekevä asia se, että ketä yrityksen omistaa, sillä omistaja peilaa yrityksen uskottavuutta ja ulkoista kuvaa. Juuri ulkoisen kuvan kannalta voi olla tarpeen, että jatkaja ikään kuin ajetaan sisään omistajaksi ja samalla varmistetaan, että sidoryhmät voivat suhtautua luottamuksella yrityksen uuteen omistajaan. Jos yrityksestä luovutaan liian nopeasti, voi jatkaja jäädä ”tyhjän päälle”. (Heinonen 2005, 155.; Immonen & Lindgren 2013, 4-5.)

Yrityksen luonnollinen uudistumispiste on sukupolvenvaihdos. Pitkä suunnittelu-aika ja oikea siirtohinnoittelu ovat onnistuneen sukupolvenvaihdoksen avaintekijöitä. Mitä keinoja käytetään, riippuu yleensä siitä, että löydetäänkö yrityksen jatkaja lähipiiristä vai haetaan-ko jatkajaa ulkoa. Kun jatkaja on samasta perheestä tai suvusta, sukupolvenvaihdoksessa voidaan käyttää hyödyksi tuloverotuksen (tuloverolaki 30.12.1992/135) ja perintö- ja lahja-verotuksen (perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378) huojuksia. Jos omistusjärjestely tehdään ulkopuolisen kanssa, korostuu luovutuksessa enemmän tavallisen yrityskaupan piirteet. Jatkaja voi löytyä myös yrityksen avainhenkilöistä, joita ovat muun muassa yrityksen työntekijät. (Elo-Pärssinen & Talvitie 2010, 157; Immonen & Lindgren 2013, 5.)

Ajoissa aloitetulla suunnittelulla varmistetaan sukupolvenvaihdoksen onnistuminen. On tärkeää täsmentää siirron kohde, kun lähestytään sukupolvenvaihdosta. Teknisesti sukupolvenvaihdos voidaan suorittaa monella tavalla. Ennen konkreettisia toimenpiteitä on syytä selvittää eri vaihtoehtojen verotukselliset vaikutukset luopujan ja jatkajan omaan taloudelliseen tilanteeseen. Vaihtoehtoihin perehtyminen on mahdollista, kun liikkeellä ollaan ajoissa. Olennainen osa sukupolvenvaihdoksen suunnittelua on suunnitella vaihdoksen tekninen toteutus, joka tarkoittaa vaihdoksen käytännön toteutusta ja toimeenpanoa. Tällöin suunnitellaan tarkemmin, mitä ollaan siirtämässä vaihdoksessa ja miten se toteutetaan edullisimmin. Toteutuksen suunnitteluun kuuluu taloudellisten, verotuksellisten ja laillisten yksityiskohtien selvittäminen. (Heinonen 2005, 154.)

Sukupolvenvaihdoksessa on yrityksen taloudellisella tilanteella myös merkitystä. Omistuksen siirron rinnalla sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa kannattaa miettiä, miten rahoitetaan siirto ja voiko yrityksen omia varoja käyttää siirrossa. Mitä pidempi aika siirtoon käytetään, sitä enemmän voidaan tarkkailla sitä, ettei yrityksen liiketoimintaa vaaranneta liikaa sukupolvenvaihdoksella. Yrityksen sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Useimmiten luovutus tehdään ainakin osin vastikkeettomasti. Sukupolvenvaihdosluovutuksen perusmuotoina käytetään normaalia yrityskauppaa ja lahjanluonteista kauppaa. Sukupolvenvaihdostilanteeseen sisältyy usein myös muita, rahassa määrittelemättömiä arvoja, joita ovat muun muassa luopujan elämäntyön jatkaminen, yrityksen säilyminen perheessä sekä jälkeläisten toimeentulosta huolehtiminen. Yritykselle pitää määrittää arvo ja verottajalla on oma näkemyksensä siitä, että mikä on yrityksen oikea hinta. (Kukkonen & Walden 2014, 248–250; Malinen & Stenholm 2005, 40.)

2.1 Yhtiöosuuden arvonmäärittäminen

Yrityksen ja sen toiminnan lisäksi myös ympäröivän talouden ja yhteiskunnan kehitys vaikuttavat yrityksen arvoon. Yrityksen historiallisen kehityksen eli tilinpäätöksen analysointi

ja nykyisen tilanteen analysointi tilinpäätöksen avulla ovat keskeistä arvonmäärittämisessä. Yksityisillä yrityksillä ei ole olemassa markkina-arvoa, joka määrittäisi yrityksen arvon. Yhtiöosuuden käypä arvo verotuksessa eli todellinen luovutushinta määritetään ensisijaisesti vertailuluovutuksien perusteella. Vertailuluovutuksilla tarkoitetaan vastaavista koh-teista maksettuja tai maksettavia kauppahintoja. Vertailuluovutusten käyttö edellyttää markkinaehtoisuuden ja ajallisen läheisyyden lisäksi muiden käypään arvoon vaikuttavien seikkojen huomioon ottamista yhtiöosuuden käyvän arvon määrittämisessä. Kommandiitti-yhtiön yhtiöosuuksien osalta vertailuluovutusten käyttö ei juuri koskaan tule kysymykseen, koska yhtiöosuudet eivät yleensä ole vapaasti luovutettavia eikä vertailuluovutuksia tavallisesti ole tehty. Tämän takia kommandiittiyhtiön yhtiöosuuden käypä arvo määritellään tavallisesti kahdella tavalla, joita ovat substanssiarvo ja tuottoarvo, eli yrityksen omaisuuden arvo luovutuksen hetkellä sekä yrityksen kykynä tuottaa tulevaisuudessa tuloja. (Katramo ym. 2013, 75; Kukkonen & Kemell 2010, 12; Malinen & Stenholm 2005, 40; Verohallinto 2015b, 31.)

Yrityksen arvoa määrittäessä lähtökohtana voidaan katsoa olevan sen myyntihinta. Yritysvaallisuus tulee lähtökohtaisesti arvostaa käypään arvoon eli todennäköiseen myyntihintaan, joka sillä on sukupolvenvaihdoksen ajankohtana. Yrityskaupassa lopullinen arvo yritykselle määräytyy kauppahinnasta, jossa myyjä suostuu tietyllä hinnalla luopumaan yrityksestään ja ostaja on valmis kyseisen hinnan maksamaan. Yrityskaupassa myyjä pyrkii yleensä saamaan yrityksestään korkeimman mahdollisen hinnan ja ostaja haluaa saada yrityksen mahdollisimman halvalla. Verotuksessa yrityksen minimiarvona pidetään substanssiarvon perusteella laskettua arvoa riippumatta siitä, mitä arvomäärittämisen menetelmiä on käytetty. (Kess 2011, 19; Malinen & Stenholm 2005, 40; Verohallinto 2015b, 31.)

2.1.1 Yrityksen substanssiarvo

Yrityksen varojen ja velkojen välistä erotusta kutsutaan substanssiarvoksi. Määriteltäessä yrityksen arvoa käytetään hyväksi yrityksen tilinpäätöstietoja. Sukupolvenvaihdoksessa joudutaan usein ottamaan huomioon sekä luovuttajan ”elämäntyön” realisointi että jatkajan rahoitusjärjestelyt. Jos yhtiössä on suuri vaallisuus, nostaa se yrityksen arvoa ja näin ollen myös yhtiön kauppahintaa tai lahjoituksen arvoa. Ennen sukupolvenvaihdosta yrityksen tasetta joudutaan usein keventämään ja se voidaan toteuttaa muun muassa ottamalla yhtiöstä yksityiskäyttöön sellaisia varoja, joita yritys ei tarvitse. Yrityksen verovelvollisuuden syntyhetkellä kuuluvan vaallisuuden perusteella lasketaan yritykselle substanssiarvo. Viimeksi päättyneen tilikauden taseen mukaan määritetään yrityksen varat ja velat. Varoina ja velkoina otetaan huomioon henkilöyhtiön kaikkiin tulolähteisiin kuuluvat varat ja ve-

lat. Kun yrityksen velat ovat varoja suuremmat, yrityksen substanssiarvona pidetään nol-
laa, ja tällöin velkojen varat ylittävä määrä otetaan huomioon käypää arvoa pienentävänä
tekijänä. Jos tilinpäätösajankohdan ja verovelvollisuuden syntyajankohdan välisenä aika-
na yrityksen omaisuuden määrä on olennaisesti muuttunut, oikaistaan perusteeksi valittua
tasetta vastaamaan verovelvollisuuden alkamishetken varallisuustilannetta. (Engblom ym.
2013, 717; Leppiniemi & Kykkänen 2015, 182; PwC 2015; Verohallinto 2015b, 32.)

Yrityksen kaikki varat ja velat arvostetaan niiden käypään arvoon. Joko tasearvon tai
muun käytettävissä olevan tiedon perusteella määritetään yksittäisen varallisuuserän käy-
pää arvo. Seuraavassa käydään läpi yksittäisten yritysvarallisuuteen kuuluvien erien arvos-
tamisperiaatteet yrityksen substanssiarvoa määritettäessä. Käytettävät arvostamistasot
eivät sovellu yksittäisen omaisuuserän luovutustilanteisiin, koska substanssiarvon tarkoi-
tuksena on määrittää koko yrityksen arvo. Usein yrityksen minimihinta on yrityksen sub-
stanssiarvo eli yrityksen velattoman omaisuuden arvo. (Kankaanpään Yrittäjät 2014; Ve-
rohallinto 2015b, 32.)

Jos yrityksen taseessa esiintyy aineettomia hyödykkeitä, on ensin selvitettävä, onko niillä
varallisuusarvoa. Muun muassa perustamismenoilla ei katsota olevan varallisuusarvoa ja
niitä ei lueta varoiksi. Tutkimus- ja kehittämismenoilla sen sijaan on varallisuusarvoa ja ne
voidaan arvostaa tasearvoon. Liikearvo arvostetaan tasearvoon kuten myös immateriaali-
oikeudet, joita ovat muun muassa tekijänoikeudet, tavaramerkit ja patentit. Myös muut
pitkävaikutteiset menot arvostetaan tasearvoon. Tällaisia ovat esimerkiksi mainoskampan-
jat. (Ossa 2009, 117; Keskuskauppakamari; Verohallinto 2015b, 32.)

Maa- ja vesialueet, rakennukset ja rakennelmat arvostetaan käypään arvoon ja kuitenkin
vähintään tasearvoon. Arvostamisessa käsitellään erikseen maapohja ja rakennukset.
Kiinteistö kokonaisuudessaan on kuitenkin käytännössä arvostamisen kohteena eli raken-
nus ja tontti yhdessä. Arvostamisratkaisu perustuu tällöin pääsääntöisesti kiinteistöko-
konaisuuden arviointiin. Kohteen arvo määritetään ensisijaisesti kauppa-arvomenetelmän eli
kohteen arvo vertailukohteissa toteutuneiden kauppahintojen perusteella. Jos kiinteistön
arvoa ei voida määrittää kauppa-arvomenetelmällä, arvostamisratkaisu joudutaan teke-
mään useimmiten siten, että päädytään koko kiinteistöä koskevaan arvostusratkaisuun
rakennusten ja tontin erillisten omaisuusosien arvon määrittämisen jälkeen. Tällöin raken-
nusten arvostaminen tapahtuu kustannusarvomenetelmää käyttäen ja maapohjan arvos-
taminen tapahtuu kauppa-arvomenetelmällä. Kustannusarvomenetelmä perustuu todelli-
siin tai todennäköisiin kustannuksiin, jotka kohdistuvat rakennus- tai muihin tuotantokus-
tannuksiin. Menetelmässä huomioidaan kohteen käytettävyyden, ikä, kunto ja kulumisen
sekä niistä aiheutuva arvonalennus. (Verohallinto 2015b, 4, 12 ja 32.)

Yleensä koneet ja kalusto arvostetaan tasearvoon. Kun taseessa on merkittäviä yksittäisiä koneita, voidaan pyrkiä selvittämään koneen hankintakustannuksia ja muita vastaavia tosiasiatietoja, jolloin arvostamisratkaisusta tulee yksilöllisempi. Kun yrityksen varallisuus muodostuu merkittävilta osin esimerkiksi ajoneuvoista, työkoneista tai muista vastaavista hyödykkeistä, joille voidaan määrittää todennäköinen luovutushinta, käytetään tasearvoa korkeampaa käypää arvoa. Yksilöllinen arvostaminen voi koskea yleensä vain kalustoesineitä kuten kuorma-autoja ja henkilöautoja. (Ossa 2009, 117; Verohallinto 2015b, 33.)

Taseen muut aineelliset hyödykkeet, saadut ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat arvostetaan tasearvoon. Jos yrityksen taseeseen on kirjattu sijoituksia, ne arvostetaan käypään arvoon. Sekä vaihto-omaisuus että saamiset arvostetaan tasearvoon. Vaihto-omaisuus on sellaisenaan tai jalostettuna luovutettaviksi tai kulutettaviksi tarkoitettuja hyödykkeitä. Vaihto-omaisuus jaetaan seuraavasti: aineet ja tarvikkeet, keskeneräiset tuotteet, valmiit tuotteet/tavarat, muu vaihto-omaisuus ja ennakkomaksut. Taseessa saamia on muun muassa myyntisaamiset ja siirtosaamiset. Siirtosaamisilla tarkoitetaan tilikaudella suoritettuja maksuja menoista, jotka toteutuvat tulevina tilikausina. Myyntiin kohdistuvat saamiset eli myyntilaskut ovat myyntisaamia. (Minilex 2015–2016; Tilastokeskus; Verohallinto 2015b, 33.)

Rahoitusomaisuus on omaisuutta, joka on helposti muutettavissa rahavaroiksi. Rahoitusomaisuutta ovat sellaiset varat, joilla yrityksen toimintaa rahoitetaan ja se arvostetaan käypään arvoon. Rahoitusomaisuuteen sisältyvät julkisesti noteeratut arvopaperit ja sijoitusrahasto-osuudet. Asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön osakkeita ei pidetä rahoitusarvopapereina. Rahoitusarvopapereiden arvona pidetään niiden yhteenlaskettua vertailuarvoa, jos se on suurempi kuin niiden yhteenlaskettu poistamaton hankintameno. Rahoitusomaisuutta ovat myös rahat ja pankkisaamiset, joita ovat esimerkiksi pankkitilit. (Engblom ym. 2013, 43 ja 79; Verohallinto 2015b, 33.)

Taseeseen kirjatut pakolliset varaukset vähennetään varoista. Pakolliset varaukset ovat sellaisia vastaisia menoja ja menetyksiä, jotka kohdistuvat päättyneeseen tai aikaisempaan tilikauteen. Tilinpäätöstä laadittaessa kyseisten menojen toteutumista pidetään varmana tai todennäköisenä. Menojen tulee myös perustua lakiin tai sitoumukseen sivullista kohtaan. Koska pakolliset varaukset jouduttaneen maksamaan tulevina vuosina, niihin tulee kirjanpidossa varautua esittämällä ne omana eränään. Kuten jo varauksien nimikin kertoo, on näiden erien kirjaaminen tilinpäätökseen pakollista. Pakollisia varauksia ovat eläkevaraukset, verovaraukset ja muut pakolliset varaukset. Muita pakollisia varauksia on esimerkiksi kiinteällä hinnalla myydystä pitkäaikaisprojektista odotettavissa oleva tappio

tai odotettavissa oleva vahingonkorvaus oikeusprosessin perusteella. (Ikäheimo, Malmi & Walden 2016, 62; Leppiniemi & Kaisanlahti 2016, 274; Verohallinto 2015b, 34.)

Varoista vähennetään myös vieras pääoma, joka arvostetaan tasearvoon. Vierasta pääomaa ovat esimerkiksi lainat rahoitusyhtiöiltä, saadut ennakot, ostovelat, muut velat ja siirtovelat. Eriä, jotka on sijoitettu yhtiöön vieraan pääoman ehdoin, kuvaa vierasta pääomaa. Vieraalle pääomalle on siten määritelty takaisinmaksuaika, -ehdot ja mahdollinen korko. Lyhytaikainen vieras pääoma tulee maksaa takaisin seuraavan tilikauden aikana ja pitkäaikainen vieraspääoma maksetaan vasta sitä seuraavien tilikausien kuluessa. Vieras pääoma on velkaa, joka perustuu lakiin tai sopimukseen ja se joudutaan maksamaan takaisin velkojille. (Ikäheimo ym. 2016, 63; Verohallinto 2015b, 34.)

2.1.2 Yrityksen tuottoarvo

Tuottoarvo perustuu siihen, kuinka paljon uuden omistajan vetämänä yritys tulee lähivuosina tuottamaan. Verotusratkaisun perusteena olevilta tiedoilta vaaditaan todennettavuutta ja siksi yrityksen tuottoarvo verotuksessa joudutaan määrittämään lähtökohtaisesti historiatietojen perusteella. Laskennassa käytetään yleensä kolmen viimeisimmän tilikauden tuloslaskelmien mukaisia tuloksia. Tilikauden tuloslaskelmien tulee olla laadittu kirjanpitolain (kirjanpitolaki 30.12.1997/1336) mukaan. Tuottoarvon laskemisessa voidaan käyttää myös päätyväältä tilikaudelta laadittua tuloslaskelmaa, jos tilikausi on päättymässä pian sukupolvenvaihdon jälkeen. Osatilikaudelta laaditun tilinpäätöksen osoittamaa tulosta voidaan myös käyttää, kun lasketaan yrityksen tuottoarvoa. Osatilikauden tietoja voidaan käyttää vain, jos osatulos antaa koko tilikauden tuloksesta luotettavan kuvan, ottaen huomioon esimerkiksi monella alalla tyypilliset kausivaihtelut. (Aarnio ym. 2011, 196; Kess 2011, 93; Verohallinto 2015b, 34.)

Laskennassa tuottoarvon perusteena olevia tuloksia oikaistaan poistamalla niistä satunnaiset erät ja tilinpäätössiirrot. Satunnaisia eriä ovat muun muassa saadut ja annetut konserniavustukset, käyttöomaisuuden luovutusvoitot ja – tappiot sekä lahjoitukset. Tilinpäätössiirtoja ovat muun muassa poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutokset. Yrittäjän laskennalliset palkkakustannukset vähennetään myös tilikauden tuloksesta. Tämä huomioidaan vain, jos yrittäjä työskentelee yrityksessä, mutta hänelle ei ole maksettu palkkaa. Laskennallisena palkkana vähennettävä määrä on palkka, joka vastaavan ammattitaidon omaavalle henkilölle maksettaisiin kyseisestä työstä. Tuloverot otetaan huomioon laskelmassa oikaistun tuloksen mukaisena laskennallisena kustannuksena. Vaikka tuloverot henkilöyhtiössä määrätään tosiasiaassa yhtiön yhtiömiehille maksettaviksi, voidaan myös henkilöyhtiön tuloksesta vähentää laskennalliset tuloverot. Tuloverokantana käytetään

oikaistusta tuloksesta todennäköisesti menevän veron määrä ja jos muita selvityksiä ei ole tehty, on verokanta 35 prosenttia. Kun yrityksen tulos on tappiollinen, laskennassa otetaan huomioon tappion vähentämisestä aiheutuva verovaikutus lisäämällä tappiolliseen tulokseen edellä mainitun verokannan mukainen vero. (Aarnio ym. 2011, 196; Verohallinto 2015b, 35.)

Myös aikatekijä otetaan huomioon tuottoarvon laskennassa, koska menetelmässä tulevaisuuden tuotot diskontataan nykyarvoon. Oikaistuista tuloksista, jotka otetaan mukaan laskelmaan, lasketaan keskiarvo. Saatua keskiarvoa pääomitetään henkilöyhtiön yhtiöosuuden osalta 15 prosenttia. Tuottoarvon laskentakaava on: $\text{tuottoarvo} = T/i$, jossa T on keskimääräinen vuositulo ja i on pääomituskorkokanta. Verohallinnon (2015b, 35) ohjeessa Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa on esimerkki tuottoarvon laskemisesta:

”Yhtiön tulos on 1. vuonna 40 000, 2. vuonna -30 000 ja 3. vuonna 50 000. Vuositulosten keskiarvo on siten $(40\,000 - 30\,000 + 50\,000) / 3 = 20\,000$.
Yhtiön tuottoarvoksi 15 prosentin korkokannalla tulee $20\,000 / 0,015 = 1\,333\,333,33$.”

Tuottoarvona pidetään nollaa, jos vuosituloksen keskiarvoksi saadaan negatiivinen luku. (Aarnio ym. 2011, 196; Verohallinto 2015b, 3 ja 35.)

2.1.3 Yhtiöosuuden käypä arvo substanssi- ja tuottoarvon perusteella

Käyvän arvon määrittäminen voi olla hankalaa. Arvostamista koskevat periaatteet on esitetty verohallinnon (2015b) ohjeessa ”Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa.” Sukupolvenvaihdoksen ja yrityksen arvostamisen suunnittelussa on syytä huomioida Verohallinnon ajantasaiset ohjeet. Lasketun tuottoarvon ja substanssiarvon perusteella määritetään yrityksen käypä arvo. Jos yrityksen tuottoarvo on suurempi kuin substanssiarvo, yrityksen käyväksi arvoksi lasketaan tuottoarvon ja substanssiarvon keskiarvo. Substanssiarvon ollessa suurempi tai yhtä suuri kuin tuottoarvo, käytetään yhtiön käypänä arvona substanssiarvoa. Verohallinnon (2015b, 35) ohjeessa on esimerkki käyvän arvon laskemisesta:

”Yrityksen tuottoarvo on 120 000 euroa ja substanssiarvo on 10 000 euroa. Yrityksen käypä arvo on $(120\,000 + 10\,000) / 2 = +65\,000$ euroa.”

Kuitenkin yrityksen arvon määrittämisessä on aina otettava huomioon määritettävän yrityksen toiminnan mahdollinen jatkuminen sekä tilanne, jossa yrityksen arvoa määritetään. Tuottoarvon painoarvo voi olla suurempi yrityksen toimialasta tai toiminnan luonteesta riippuen, ja kun yrityksen tulos on jatkuvasti suuri ja tuloja ei ole jätetty yritykseen. Niin sanotuissa innovaatioyrityksissä, joiden arvo perustuu pääasiassa muihin kuin taseessa näkyviin tekijöihin, on tuottoarvon painoarvo yleensä olennaisesti suurempi ja käypä arvo voidaan määrittää pelkän tuottoarvon perusteella. Muita tekijöitä ovat esimerkiksi ammatti-

taitoinen henkilökunta, tuotteet, palvelut, aineettomat oikeudet, asiakasverkosto tai markkinaosuus. Silloin, kun yrityksen tulos perustuu olennaisesti yrityksen toiminnasta pois jäävän henkilön työpanokseen, substanssiarvon painoarvo on keskimääräistä suurempi ja käypä arvo voidaan määrittää pelkästään substanssiarvon perusteella. Jos yritystoimintaa ei olisikaan tarkoitus jatkaa, määritetään yrityksen arvo pelkän substanssiarvon mukaan. (Aarnio ym. 2011, 197; Immonen & Lindgren 2013, 132; Kukkonen & Kemell 2010, 13; Verohallinto 2015b, 36.)

Kun koko yhtiön arvo on laskettu, jaetaan yhtiön positiivinen arvo yhtiöosuuksien arvoksi. Yhtiön arvon ollessa nolla, yhtiöosuuksilla ei ole arvoa. Yhtiömiesten yhteenlaskettujen yhtiöosuuksien arvo ei voi olla suurempi kuin koko yhtiön arvo. Yhtiöosuuden käypä arvo perustuu niihin oikeuksiin, jotka yhtiösopimuksen mukaan yhtiömiehellä on yhtiön varoihin. Äänettömän yhtiömiehen sijoittaman pääoman määrä on hänen yhtiöosuuden arvo. Kun yhtiön arvosta vähennetään äänettömien yhtiömiesten panosten määrä, saadaan vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöosuuden arvo. Jos yrityksessä on enemmän kuin yksi vastuunalainen yhtiömies, jaetaan vähennetty yhtiöosuus vastuunalaisten yhtiömiesten varallisuusosuuksien suhteessa. (Kess 2011, 95; Kukkonen & Kemell 20110, 13; Verohallinto 2015b, 37.)

Verohallinnon (2015b, 37) ohjeessa on esimerkki, jossa on laskettu vastuunalaisten yhtiömiesten yhtiöosuuksien käyvät arvot:

”Ky:n substanssiarvo on 40 000 ja tuottoarvo on 100 000, jolloin käyväksi arvoksi saadaan 70 000 euroa $((40\,000 + 100\,000) / 2)$. Yhtiössä on yksi ääneton ja kaksi vastuunalaista yhtiömiestä. Ääneton on sijoittanut yhtiöön 10 000 euroa ja kummankin vastuunalaisten osuus yhtiön varoihin on $\frac{1}{2}$.

Äänettömän yhtiömiehen käypä arvo on 10 000 euroa,

Vastuunalaisten yhtiömiesten yhtiöosuuksien käyvät arvot ovat $(70\,000 - 10\,000) / 2 = 30\,000$ euroa.”

Jos yhtiön velat ylittävät varat, saadaan yhtiön substanssiarvoksi negatiivinen luku ja silloin yrityksellä ei ole substanssiarvoa. Tällöin laskennallisena substanssiarvona pidetään nollaa, kuten kuvassa 1 on käytetty.

Ky:n substanssiarvo on -10.000 euroa ja tuottoarvo 50.000 euroa Yhtiössä on yksi vastuunalainen ja yksi ääneton yhtiömies, jonka pääomapanos on 5.000 euroa.

Yhtiön käypä arvo on $(0 + 50.000) / 2 = 25.000$ euroa, josta vähennetään varat ylittävien velkojen määrä 10.000 euroa = 15.000 euroa. Äänettömän pääomapanoksen vähentämisen jälkeen vastuunalaisen yhtiömiehen osuuden arvoksi jää 10.000 euroa.

Kuva 1. Yhtiön substanssiarvo on nolla (Kukkonen & Kemell 2010)

Yhtiöosuuksien käypä arvo perustuu pelkkään substanssiarvoon tilanteessa, jossa yhtiön toimintaa ei ole tarkoitus jatkaa ja yhtiöosuuksien käypiä arvoja määritellään. Tällöin käyväksi arvoksi tulisi nolla sekä äänettömän että vastuunalaisen yhtiömiehen osuudesta. (Kukkonen & Kemell 2010, 13–14.)

2.2 Luovutuksen vaihtoehdot

Yrityksen käypä arvo ja varallisuuden rakenne tulee analysoida huolellisesti. Millä tavoin omaisuutta luovutetaan, ei ole luovuttajalle ja luovutuksensaajalle syntyvien veroseuraamusten kannalta yhdentekevää. Luovutustavan valinnan määrittävät yleensä muut kuin veroseuraamukset, mutta usein on erityisen tärkeää tiedostaa syntyvien veroseuraamusten laatu ja määrä. Sukupolvenvaihdokselle, joka tapahtuu perheen piirissä, on luonteenomaista käyvästä hinnasta poikkeava hinnoittelu. Luonnollisena pidetään usein sitä, etteivät vanhemmat perisi luovutettavasta omaisuudestaan samaa hintaa lapsilta kuin ulkopuolisen kanssa neuvoteltavassa järjestelyssä. On tavallista, etteivät vanhemmat halua lapsiltaan täyttä korvausta yritysvarallisuudesta. (Immonen & Lindgren 2016, 5 ja 8; Lakari & Engblom 2016, 45.)

Omistajanvaihdoksen toteuttamiseen luovutuksen päävaihtoehtoja ovat kauppa käypään hintaan, lahjanluonteinen kauppa ja täyslahja eli kokonaan vastikkeeton luovutus. On luontevaa valita luovutustavaksi lahja, mikäli luovuttaja ei tarvitse tai ei halua mitään vastiketta luovutuksensaajalta. (Immonen & Lindgren 2013, 5; Lakari & Engblom 2016, 45).

2.2.1 Yrityskauppa käypään hintaan

Yrityskaupalla tarkoitetaan järjestelyä, jossa kohdeyrityksen liikeomaisuus taikka sen osuudet ostetaan. Kauppa on sopimus, jossa myyjä luovuttaa rahavastiketta vastaan omistusoikeuden sovittuun omaisuuteen. Kauppalaki 27.3.1987/355 koskee irtaimen kauppaa. Kauppalaki koskee irtaimen omaisuuden kaupan lisäksi muun muassa arvopapereiden, saatavien ja muiden oikeuksien kauppaa. Kauppatyyppejä voidaan monin tavoin

luokitella. Puhutaan erityisesineen kaupasta, kun kaupan kohteena on yksilöllisesti määrätty esine. Yrityskaupassa on useimmiten tästä kysymys. Oikeudelliselta luonteeltaan yhtiöosuuskauppa on irtaimen omaisuuden kauppatilanne, joten osapuolten velvoitteet toista kohtaan määräytyvät irtaimen omaisuuden kauppaa koskevien periaatteiden nojalla. Kommandiittiyhtiössä omistus muuttuu, kun yhtiömies luovuttaa yhtiöosuutensa joko vanhalle yhtiömiehelle tai yhtiöön liittyy uusi osakas. Yhtiöosuutensa yhtiöstä voi luovuttaa vastuunalaisten yhtiömiesten lisäksi myös äänetön yhtiömies. (Immonen 2015, 34 ja 122; Immonen & Lindgren 2013, 25–28; Lakari & Engblom 2016, 34.)

Ostaja, yhtiön näkökulmasta, liittyy yhtiöön osakkaaksi, kun yhtiöosuus luovutetaan hänelle. Jatkaaja voi ostaa kaupan kohteena olevan kommandiittiyhtiön yhtiöosuudet. Jäljelle jääneiden yhtiömiesten suojaamiseksi on tärkeää, ettei heille epämieluisia henkilöitä liity yhtiöön. Lakiin avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389 (AKYL 1:4.2.§) on tämän takia kirjattu, että yhtiöosuuden luovutukseen vaaditaan kaikkien muiden yhtiömiesten suostumus, ellei yhtiösopimuksessa ole erikseen sallittu yhtiöosuuden luovutuksesta ilman suostumusta. Yleensä kauppa kohdistuu vastuunalaisten yhtiömiesten yhtiöosuuksiin. Kun kaikki vastuunalaisten yhtiömiesten osuudet ovat kaupan kohteena, saavutetaan yleensä vasta silloin sukupolvenvaihdon tarkoitus. Muutoin ostaja ei saa kohdeyrityksen toiminnan häiriöttömään jatkamiseen ja kehittämiseen tarvittavaa kontrollia, joka tekee mahdolliseksi päättää yrityksen asioista. (Immonen 2015, 42–43; Immonen & Lindgren 2013, 25 ja 35.)

Sopimusvapaus on kaupan tekemisen lähtökohta. Oikeustoimilaista (laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228) löytyvät kaupan tekemistä koskevat säännöt. Kuten muissakin yrityskaupoissa, myös sukupolvenvaihdon toteuttamiseksi tehtävään yrityskauppaan soveltuvat samat menettelyt. On ostajan edun mukaista selvittää kaupan kohteen sisältö ja liiketoiminnan jatkamisen kannalta keskeiset seikat. Kun omistusjärjestely tehdään esimerkiksi perhepiirissä, välttämättä ennakkoselvitykseen ei ole niin suurta tarvetta kuin vieraiden kesken tehtävässä kaupassa. On ostajan kannalta tärkeää selvittää ennalta mistä yhtiöosuuden kaupassa on kysymys, myös sukupolvenvaihdon toteuttamiseksi tehtävässä kaupassa. (Immonen & Lindgren 2013, 30; Lakari & Engblom 2016, 34.)

Myös myyjän on hyvä perehtyä sopimuksen ehtoihin ennen kauppaa. Ennakkoselvitystä kutsutaan yrityskauppakielellä Due diligence -selvitykseksi (sananmukaisesti ”asianmukainen huolellisuus”). Due diligence -selvityksellä maksimoidaan yritysjärjestelyistä saatava hyöty ja minimoidaan järjestelyyn liittyvät riskit. Selvityksen tarkoituksena on antaa kattava kuva myytävästä yrityksestä ja vähentää epäonnistuneen yrityskaupan riskiä. Tutki-

mus liittyy luotettavan kuvan saamiseen kaupan kohteesta. Yleensä ostoprosessia valmistellaan erilaisiin erikoiskysymyksiin perehtyneiden asiantuntijoiden yhteistyönä. Usein ajatellaan, ettei tällaisia selvityksiä ole tarpeen tehdä tuttujen kesken saati perheen piirissä tehtävässä kaupassa, ja että asia on toisin vieraiden kesken. Kuitenkin riittävän kattava ennakkoselvitys on kaikissa omistusjärjestelyissä omiaan vähentämään erimielisyyksiä ja tämä taas säilyttää osapuolten hyvät toimivat yhteistyö- tai sukulaissuhteet. (Grant Thornton 2016; Immonen 2015, 47; Immonen & Lindgren 2013, 31; Suomen Yrittäjät 2014.)

Tavallisesti yrityskaupan osapuolet pyrkivät siihen, että myyjä vapautuu vastaamasta yrityksen veloista ainakin asianosaisten kesken. Sen vuoksi on osapuolten kannalta tärkeää selvittää yrityksen velkatilanne. Kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista ja veloista niiden täyteen määrään kuin omasta velastaan. Velkojen ja velvoitteiden eli vastuiden määrä otetaan tavallisesti huomioon kauppahinnassa. Vaikka kauppakirjaan voidaan kirjata, että myyjä vapautuu yhtiön vanhoista veloista, velkojaa ehto ei kuitenkaan sido. Velkoja on oikeutettu vaatimaan suoritusta yhtiöosuuden myyjältä. Kun kommandiittiyhtiöön liittyy uusi yhtiömies, hänen velkavastuu yhtiön veloista ja vastuista alkaa. Velkavastuu ulottuu myös niihin velkoihin, jotka ovat syntyneet ennen hänen yhtiöön tuloaan. Luopuva yhtiömies vastaa rajoitetusti myös kaupan jälkeen yhtiölle syntyneistä velvoitteista, ja vastuu kaupan jälkeisiin velkoihin lakkaa, kun kaupparekisteriin on merkitty ero ja se on kuulutettu. Hän vastaa kuitenkin ennen tilikauden päättymistä kertyneistä veroista ja julkisoikeudellisesta maksusta, jonka kuluessa hän on yhtiöosuutensa myynyt. On jatkajan edun mukaista, että yhtiön velkojen ja vastuiden määrä kirjataan luotettavasti kaupan yhteydessä. Se, miten velat ja vastuut kaupassa kohdennetaan, on sopijapuolten välinen neuvottelukysymys, joka yleensä vaikuttaa kauppahintaan. Kauppaa ei ostajan ja myyjän välillä synny, jos he eivät pääse yksimielisyyteen kaupan ehdoista. Heillä kummallakin on pääsääntöisesti vapaa valta harkita minkälaisin ehdoin he tahtovat kaupan tehdä. (Immonen & Lindgren 2013, 33–35; Villa 2013, 140.)

On tärkeätä, että kauppakirja on laadittu muodollisesti oikein, jotta kauppa toteutuu toivotulla tavalla. Tärkeää on myös, että kauppakirjaan on sisällytetty kaikki oleelliset kaupan ehdot, myös kaupan ehtojen rikkomisen seuraamukset. Tavallisesti veloista ja vastuista otetaan kauppakirjaan ehto, ettei yhtiöllä ole sellaisia velkoja ja vastuita, joita ei ole mainittu kauppakirjassa, sen liitteissä tai sitä ei ole ostajalle ilmoitettu kaupan yhteydessä. Myyjä kauppakirjan allekirjoittamalla vakuuttaa ostajalle, ettei tällaisia ole. Kauppakirjassa tavallisesti sovitaan, että ostajalla on oikeus vaatia kauppahinnan alentamista tai kaupan purkamista, jos ylimääräisiä velkoja ja vastuita ilmaantuu kaupan jälkeen. Kauppakirjassa usein sovitaan, että kohdeyritykselle mahdollisesti määrättävistä veroista, jälkiveroista ja veronoikaisuista vastaa myyjä. Niistäkin sikäli kuin niiden peruste on syntynyt ennen

kauppakirjan allekirjoittamista. Ostajapuoli vastaa kauppakirjan allekirjoittamisen jälkeisestä ajalta edellä mainituista maksuista. (Hoppu & Hoppu 2011, 45; Immonen & Lindgren 2013, 33–34; Uudenmaan Lakimiehet Oy.)

2.2.2 Lahja

Oikeustoimi, jolla omistusoikeus luovutetaan vastikkeetta toiselle, on nimeltään lahja. Kyseessä on yksipuolinen oikeustoimi. Lahjoituksen täytyminen edellyttää, että lahja otetaan vastaan lahjan antajalta. Kun lahjoitettu omaisuus on luovutettu lahjan saajalle, on lahjoitus täytetty. Yleensä lahjan tunnusmerkkeinä on pidetty muun muassa sitä, että antajan varallisuuden pitää olennaisesti vähentyä lahjan antamisesta. Lisäksi lahjan pitää olla vapaaehtoinen luovutus, jossa varallisuutta siirtyy vastikkeetta henkilöltä toiselle. Lahjoitettavalla kohteella tulee olla varallisuusarvoa. Yksi lahjaan rinnastettava lahjanmuoto on velan anteeksianto. Siinä velkoja luopuu ilman vastiketta saamisoikeudestaan joko koko velkaan tai vain osaan velasta. Lahjaan ei sovelleta kaupan vastuuperusteita, koska lahjansaaja ei omistusoikeuden saamisesta maksa vastiketta. Jos lahjoituksen kohteessa on virhe tai lahjan saaja joutuukin luovuttamaan lahjan oikealle omistajalle, ei lahjansaaja voi vaatia vahingonkorvausta lahjanantajalta. (Hoppu & Hoppu 2011, 113–114; Immonen & Lindgren 2013, 90; Lakari & Engblom 2016, 12.)

Kun esimerkiksi luovutetaan yhtiöosuus lapselle, on kirjallinen lahjakirja välttämätön. Lahjakirjan sisältö on muutoin vapaamuotoinen, mutta siinä on aina tarpeen yksilöidä ainakin lahjan antaja, lahjan saaja, lahjoituksen kohde sekä omistusoikeuden siirtyminen ja siirtymisen ajankohta. Lahjakirjassa voidaan myös määrätä, ettei lahjan saajan aviopuolisolla ole avio-oikeutta lahjana saatuun omaisuuteen eikä sen tuottoon. Myös lahjanantajan mahdollisesti pidättämä hallintaoikeus lahjoituksen kohteeseen voidaan merkitä lahjakirjaan. Hallintaoikeus alentaa lahjan arvoa ja myös mahdollisen lahjaveron määrää. Lahjakirjaan merkitään sukupolvenvaihdostilanteissa usein myös, että lahja ei ole ennakkoperintöä. Lahjanantaja voi määrätä, kun aikanaan hänen jäämistöään jaetaan, ettei rintaperillisen tai muun perillisen saamaa lahjaa oteta huomioon ennakkoperintönä. Tämä mahdollisuus tulee ottaa huomioon sukupolvenvaihdosluovutuksissa, jotka on toteutettu lahjalla tai lahjanluonteisella kaupalla, jotta yritystoiminnan jatkajalle ei myöhemmin lahjoittajan kuolema aiheuttaisi ylivoimaisia taloudellisia rasitteita ja vaarantaisi siten yritystoiminnan jatkuvuutta. Tuolloin yritystoiminnan jatkajalle ei synny myöhemmin velvollisuutta korvata kanssaperillisille muun muassa alihintaisesta luovutuksesta saamaansa etua. Kun lahjakirjassa lausutaan selvästi ja nimenomaisesti ennakkoperinnöstä, ei määräystä tarvitse tulkita myöhemmin perintöverotuksessa tai perinnönjaossa. (Gauriloff 2016; Immonen & Lindgren 2013, 8 ja 91–92; Lakari & Engblom 2016, 13.)

Perintö- ja lahjaverolain (PerVL) 20 §:n mukaan velvollisuus suorittaa lahjaveroa alkaa, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Kun lahjan arvo on 4000 euroa tai enemmän, on maksettava lahjaveroa. Lahjavero lasketaan erikseen jokaiselta lahjanantajalta saamasta lahjasta. Jos kolmen vuoden aikana saa samalta lahjanantajalta useita lahjoja joiden yhteisarvo on yhteensä 4000 euroa tai enemmän, lasketaan kaikki saadut lahjat yhteen. Lahjavero määräytyy lahjoituspäivän, omaisuuden käyvän arvon ja osapuolten sukulaisuussuhteen (liite 2) perusteella. Verotettavan lahjan arvo vahvistetaan sadan euron tarkkuudella ja arvo pyöristetään aina alaspäin sadan euron tarkkuuteen. Lahjaveron määrä määräytyy lahjaverotaulukon (liite 3) mukaan. Kolmen kuukauden kuluessa lahjaverovelvollisuuden alkamisesta, pitää lahjansaajan antaa Verohallintoon lahjaveroilmoitus. Lahjaveron voi ilmoittaa joko verkkolomakkeella, joka löytyy Internetistä osoitteessa www.suomi.fi tai Verohallinnon paperilomakkeella (liite 4). (Immonen & Lindgren 2013, 91; Verohallinto 2015c; Verohallinto 2015d.)

2.2.3 Alihintainen luovutus ja lahjanluonteinen kauppa

Kun myyjä antaa kauppahinnasta alennusta ostajalle, saatetaan tällaista kauppaa pitää lahjanluonteisena. Luovutus, jossa PerVL 18.3 §:ssä tarkoitettulla tavalla kauppahinta alittaa kohteen käyvän arvon, on lahjanluonteinen kauppa. Tällainen luovutus on sekamuotoinen: kaupan ja lahjan yhdistelmä. Kun alennuksen määrä on yhtiöosuuden käyvästä arvosta laskettuna 25 prosenttia tai enemmän, pidetään kauppaa verotuksessa lahjanluonteisena. Eli PerVL 18.3 §:n mukaan kaupan hinnan ollessa enintään kolme neljännesstä käyvästä hinnasta, lahjaksi katsotaan käyvän hinnan ja kauppahinnan välinen ero. Tätä kutsutaan myös $\frac{3}{4}$ -säännöksi. (Immonen & Lindgren 2013, 189; Lakari & Engblom 2016, 51.)

Alihintaiset luovutukset sukupolvenvaihdosluovutuksissa tapahtuvat usein lähisukulaisten ja samaa etu- tai intressipiiriin kuuluvien kesken. Perintö- ja lahjaverolaisissa on $\frac{3}{4}$ -säännön (PerVL 18.3 §) lisäksi toinenkin lahjanluonteisen kaupan raja, joka on $\frac{1}{2}$ -sääntö (PerVL 55.5 §). Suurimpaan osaan lahjanluonteisissa kaupoissa sovelletaan $\frac{3}{4}$ -sääntöä, mutta tästä säännöstä poiketaan lahjaveron maksuunpanon osalta niissä tapauksissa, joissa sukupolvenvaihdosta koskevalle huojennukselle PerVL 55.1 §:n 2 kohdassa säädetty edellytykset täyttyvät eli verovelvollinen jatkaa lahjana saaduilla varoilla yritystoimintaa. Enemmän kuin puolet luovutushinnasta riittää tuolloin vastikkeeksi. Tavoite parantaa jatkajan asemaa lahjanluonteisissa kaupoissa on ollut sukupolvenvaihdosta koskevan huojennuksen PerVL 55.5 §:n taustalla. Lainkohdan mukaan, kun osittainen vastike on enemmän kuin 50 prosenttia yrityksen käyvästä arvosta, jätetään lahjaosaan kohdistuva lahjavero kokonaan maksuunpanematta. Sukupolvenvaihdosluovutuksen vaihtoehtoina

nimenomaan käytettävän siirtohinnan näkökulmasta, voidaan pitää lahjanluonteista kauppaa, jossa kauppahinta on vähintään 75 prosenttia käyvästä hinnasta ja lahjanluonteista kauppaa, jossa kauppahinta on vähintään 50 prosenttia käyvästä hinnasta. (Immonen & Lindgren 2013, 190–193; Kukkonen & Walden 204, 250–251.)

2.3 Sukupolvenvaihdoshuojennukset

Vastikkeellisella sukupolvenvaihdosluovutuksella tarkoitetaan yrityksen yhtiöosuuden siirtämistä perhepiirissä vastiketta vastaan siten, että luovutukseen sovelletaan erityisiä sukupolvenvaihdoksia koskevia veronhuojennussäännöksiä. Näitä huojennuksia löytyy sekä tuloverolaista (TVL 48.1 § 3 k) että perintö- ja lahjaverolaista (PerVL 18.3 § ja 55.5 §). Verosuunnittelun kannalta sukupolvenvaihdos on hyvin monipuolinen ja haastava hanke. Sukupolvenvaihdos sisältää lukuisia veroansoja ja verotus on monimutkainen. Jopa veroasiantuntijoille sukupolvenvaihdoksen lainmukainen optimoiminen voi olla erittäin vaikeaa. Suunnittelu koskettaa pääasiassa tuloverotusta ja perintö- ja lahjaverotusta. Verolainsäädännöllä on ominaista nopea muuttuminen ja säädösten tulkinta ei välttämättä ole yksiselitteistä. Oikeustila on kuvaannollisesti avoin, sillä esille nousseista kysymyksistä ei ole kattavaa oikeuskäytäntöä, tai selkeitä tulkintaohjeita ei oikeuskäytännöstä löydy. Verokohtelusta tulee olla mahdollisimman luotettava kuva, joten sukupolvenvaihdosta ei saisi rakentaa olettamusten tai toiveiden varaan. (Immonen & Lindgren 2013, 17; Juusela & Tuominen (jt) 2016, 3. luku; Kukkonen & Walden 204, 251.)

2.3.1 Tuloverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennus

Ensimmäistä kertaa vuonna 1986 voimaan tulleen myyntivoittoverotuksen muutoksen yhteydessä lisättiin tuloverotusta koskevaan lakiin sukupolvenvaihdoksen tuloverotusta koskevat säädökset. Aiemmin ei ollut tarvetta huojentaa sukupolvenvaihdoksen verotusta, koska luovutusta edeltävät määrätyn pituiset omistusajat toivat luovuttajalle täyden verovapauden. Verovapaus tarkoittaa, että mahdollisesta luovutusvoitosta luovuttajan ei tarvitse maksaa veroa. Irtaimen omaisuuden, kuten yhtiöosuuden, luovutusten verovapautteen riitti tuolloin viiden vuoden omistusaika ennen luovutusta. Lisäksi vastikkeellisesti saadun yhtiöosuuden luovutuksissa edellytettiin aiemmin viiden vuoden omistusta. Omaisuuden luovutus, joka oli saatu vastikkeetta, oli omistusajasta riippumatta verovapaa. Sukupolvenvaihdosten huojentaminen onkin nähtävä keinona turvata aiempi verovapaus määrätty edellytykset täyttävien sukupolvenvaihdosluovutusten kohdalla. Verovapauden saamiselle on säädetty erityiset vaatimukset niin luovutuksen kohteelle kuin omistusajalle sekä luovutuksen antajan ja saajan väliselle sukulaisuussuhteelle. Vasta edellytysten täytyminen saa aikaan veronsäästöä. (Immonen & Lindgren 2013, 113–115; Ossa 2013, 146.)

Tuloverolain sukupolvenvaihdoksen huojennussäännös koskee vain yritysvarallisuuden luovutuksia, joten huojennuksen piiriin eivät kuulu esimerkiksi vuokra- tai vapaa-ajan kiinteistöt. Luovutuksen kohteena voi olla kommandiittiyhtiön osuus, joka oikeuttaa vähintään 10 prosentin omistusoikeuteen mainitussa yhtiössä. Verotuskäytännössä on lain sanamuotoa tulkittu siten, että 10 prosentin omistusosuusvaatimus ei koskisi kommandiittiyhtiön osuutta, joten kommandiittiyhtiössä myös alle 10 prosentin osuus voi olla verovapaan sukupolvenvaihdoksen kohteena. Kun lasketaan omistusosuutta, pitää ottaa huomioon myös äänettömien yhtiömiesten panokset. Tuloverolain sukupolvenvaihdoksen huojennussäännös ei velvoita ostajaa jatkamaan kyseistä liiketoimintaa. (Ossa 2005, 80–82; Ossa 2013, 146–148.)

Myyjän sukupolvenvaihdoshuojennuksen edellytykset on määritelty tuloverolain 48 §:ssä. Verovapaus voi kohdistua kommandiittiyhtiön yhtiöosuuteen, ja kaikkien huojennuksen edellytysten täytyessä, luovutus on verovapaa. Yhtiöosuutta luovutettaessa koskee verovapaus myös TVL 46.4. §:ssä tarkoitettua luovutusvoittoon tehtävää lisäystä, joka syntyy yhtiömiehen tekemistä ylisuurista yksityisotoista. Perhepiirissä tehtävissä yrityksen omistajanvaihdoksissa käytetään usein TVL 48.1 §:n 3 kohdan säännöstä, joka oikeuttaa täyteen verovapauteen. Säännös on luovuttajalle edullinen. Säännös soveltuu myös, kun luovutus on lahjanluonteinen eli osaksi vastikkeellinen ja osaksi vastikkeeton. Tällaisessa tilanteessa lahjanosaan voidaan soveltaa PerVL:n verohuojennussäännöksiä. (Immonen & Lindgren 2013, 115–116; Lakari & Engblom 2016, 93.)

Myyjän luovutusvoitto ei ole miltään osalta veronalaista tuloa, jos ostajana on myyjän lapsi tai tämän rintaperillinen, myyjän sisar, veli, sisarpuoli tai velipuoli. Edellä mainitun ostajan puolisoa koskee myös edellä mainittu verovapaus, jos ostajina ovat mainittu lähisukulainen ja hänen puolisonsa yhdessä. Verohallinnon tulkinnan mukaan lapsena pidetään tuloverolain 8.2 §:n mukaisesti myös verovelvollisen tai hänen puolisonsa ottolasta tai kasvatilasta sekä puolison lasta. Avopuoliso rinnastetaan TVL 7.3 §:ssä aviopuolisoon tietyn edellytyksin. Avopuolisoita ovat puoliset, jotka ovat asuneet verovuonna yhteisessä taloudessa solmimatta avioliittoa. Lisäksi puolisoiksi katsotaan avopuolisot, jotka ovat aikaisemmin olleet keskenään avioliitossa, ja puoliset, joilla on tai on ollut yhteinen lapsi. (Immonen & Lindgren 2013, 115; Kess 2011, 112; Lakari & Engblom 2016, 96.)

Huojennuksen saaminen edellyttää myös, että myyjän on pitänyt omistaa yhtiöosuus vähintään 10 vuotta ennen luovutusta. Kommandiittiyhtiön perustajien omistusaika lasketaan yhtiösopimuksen tekemisestä. Kun lasketaan määräaikaa, myyjän omistusajaksi voidaan lukea myös sellaisen henkilön omistusaika, jolta myyjä on saanut luovutuksen kohteen vastikkeetta eli perintönä, lahjana tai tasinkona avio-oikeuden nojalla. Esimerkiksi yhtiön

omistaja voi myydä verovapaasti perintönä saamansa osuuden, kun perinnön jättäneen henkilön ja myyjän yhteenlaskettu omistusaika on vähintään 10 vuotta. Myös testamentti on vastikkeeton saanto ja tällöin ei edellytetä, että saaja on ollut lähisukulainen tai ollut sukua lainkaan. Osakkaan aiemman osuuden ylittävä osuus katsotaan hankituksi vasta osuuden muutoshetkellä, jos osakkaan osuus yhtymän varallisuuteen muuttuu. (Immonen & Lindgren 2013, 119; Ossa 2013, 150; Verohallinto 2013.)

Myyjälle ei TVL 48.1 §:n 3 kohdan huojennuksen soveltamisen vuoksi määrätä veroa TVL 45–50 §:ien mukaan laskettavasta luovutusvoitosta. Verovapaus on täydellinen. Huojennuksen määräksi muodostuu veron määrä ja myyjä vapautuu sen maksamisesta. Käytännössä riittää, että kussakin yksittäisessä tapauksessa selvitetään huojennuksen täyttymisen edellytykset. Luovutusvoitto on veronalaista tuloa, jos yksikin TVL 48.1 §:n 3 kohdan edellytyksistä jää täyttymättä. (Immonen & Lindgren 2013, 123; Kess 2011, 112.)

2.3.2 Lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennus

Perintö- ja lahjaverotus perustuu Suomen perintöosuusverojärjestelmään ja sen mukaan määrätään vero kullekin perilliselle tai testamentinsaajalle hänen perintö- tai testamenttiosuutensa perusteella. Perintö- ja lahjaverolain 1.1 §:n mukaan se, joka perintönä, testamenttina tai lahjana saa omaisuutta, on velvollinen suorittamaan siitä valtiolle veroa sen mukaan kuin perintö- ja lahjaverolaissa säädetään. PerVL 3 luvussa (18-21a §) on säännökset lahjan verottamisesta. Velvollisuus suorittaa lahjaveroa PerVL 20.1 §:n mukaan alkaa, kun lahjansaaja on saanut lahjan haltuunsa. Se arvo, mikä verovelvollisuuden alkaessa omaisuudella on, pannaan lahjaveron perusteeksi. (Immonen & Lindgren 2013, 130–131; Juusela & Tuominen (jt) 2016, 4. luku.)

Perintö- ja lahjaverolaissa on säädelty lahjan verotus. Usein on lahjaverotuksen olemassaoloa perusteltu sanomalla, että se on perintöveron kiertämisen ehkäisemiseksi välttämätön. Sen alkuperäisenä tarkoituksena onkin ollut pyrkiä estämään perintöverotuksen kiertäminen elinaikana tapahtuvin vastikkeettomin luovutuksin. PerVL 18 §:n mukaan kun omaisuus siirtyy lahjana toiselle, on suoritettava lahjaveroa jos lahjanantaja tai -saaja asuu lahjoitushetkellä Suomessa. Lahjaveroa on suoritettava myös Suomessa olevasta osuudesta, jonka varoista enemmän kuin 50 prosenttia muodostuu Suomessa olevasta kiinteästä omaisuudesta, vaikkei lahjanantaja tai – saaja asu lahjoitushetkellä Suomessa. Lahjana saadun omaisuuden arvo on määritettävä lahjoitushetkellä olleen käyvän arvon mukaan PerVL 9 ja 21 §:ien periaatteen mukaan. Käyvällä arvolla tarkoitetaan omaisuuden todennäköistä luovutushintaa, jota riippumattomien osapuolten välisessä luovutuksessa käytettäisiin. (Immonen & Lindgren 2013, 131; Puronen 2015, 25 ja 299.)

Lahjanluonteisia luovutuksia koskevalla PerVL 18.3 §:n säännöksellä täsmentyy verolain-säädännössä lahjan käsite. Sen mukaan, mikäli vastike on enintään kolme neljännestä käyvästä arvosta, katsotaan käyvän arvon ja vastikkeen ero lahjaksi. PerVL 18.3 §:n mukaan tällaisessa tilanteessa on suoritettava lahjaveroa. Korkein hallinto-oikeus (KHO) linjasi 20.5.2016 antamassaan ennakkoratkaisussa (KHO:2016:76), että lahjaveroa ei tarvitse maksaa sukupolvenvaihdoksessa, jossa lunastushinta oli 75,1 prosenttia käyvästä arvosta. KHO totesi, että kyseisessä tapauksessa ei muodostunut veronalaista lahjaa, koska maksetun hinnan määrä oli yli kolme neljännestä käyvästä arvosta. Niissä sukupolvenvaihdostilanteissa, joissa vastike on enemmän kuin 50 prosenttia mutta enintään 75 prosenttia luovutettavan yhtiöosuuden käyvästä arvosta, voi PerVL 55.5 §:n säännös tulla sovellettaviksi eli luovutus on verovapaa, jos lain soveltamisen edellytykset täyttyvät. On tärkeätä huomata, että jos vastikkeen ollessa tasan puolet käyvästä arvosta, ei täysi huojennus sovellu. Verohuojennus lasketaan suhteellisesti lahjaa vastaavan osuuden mukaan, jos vastike on tasan puolet tai vähemmän yritysvarallisuuden käyvästä arvosta. On monesti tarpeen jättää hinnoitteluun kohtuullisesti turvamarginaalia eikä sopia vastikkeen määrää tasan puoleksi oletetusta käyvästä arvosta, koska käypä arvo on usein tulkinnallinen asia. Käyvän arvon taso voidaan varmistaa Verohallinnon ennakkoratkaisulla. (Immonen & Lindgren 2013, 90 ja 193; Puronen 2015, 651; Turun Sanomat 2016.)

Perintö- ja lahjaverolain mukaisen verohuojennuksen saaminen ei edellytä sukulaisuutta luovuttajan ja luovutuksensaajan välillä. Osa määrätystä verosta voidaan jättää maksuunpanematta, jos verovelvollinen toimittaa pyynnön Verohallinnolle ennen verotuksen toimitamista. Edellytykset maksuunpanematta jättämiselle ovat:

1. veronalaiseen lahjaan sisältyy yritys tai osa siitä,
2. verovelvollinen saaja jatkaa lahjana saaduilla varoilla yritystoimintaa lahjana saadussa yrityksessä
3. ensimmäisessä kohdassa tarkoitettusta yrityksestä tai sen osasta määrätyn lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on suurempi kuin 850 euroa.

Huojennusten säätämisen ja edelleen kehittämisen taustalla on ollut pyrkimys turvata yritystoiminnan jatkuvuus sekä yrityksessä olevat työpaikat. (Immonen & Lindgren 2013, 144; Kess 2011, 95–96; Lakari & Engblom 2016, 103.)

Huojennuksen saamiseksi ei riitä yhtiöstä aivan minkä suuruinen osa tahansa. PerVL 57 §:n mukaan huojennukseen oikeuttavalla yrityksen osalla tarkoitetaan vähintään yhtä kymmenesosaa yrityksen omistukseen oikeuttavista osuuksista. Kymmenesosaa laskettaessa kommandiittiyhtiössä on otettava huomioon myös äänettömien yhtiömiesten panokset. Vaatimus koskee jokaista luovutusta erikseen. Eli ei ole riittävää, että esimerkiksi äiti ja isä lahjoittavat kumpikin 5 prosenttia yhtiön osuudesta lapselleen. Lahjat eivät täytä huojennuksen edellytyksiä, vaikka saaja saakin tällöin lahjoina yhteensä 10 prosentin

osuuden yhtiöstä omistukseensa. Yhden lahjan on oltava vähintään 10 prosenttia yhtiön osuudesta. Myös PerVL 20.2 §:n niin sanottu kumulointisäännös on otettava huomioon vaiheittain toteutettavassa sukupolvenvaihdoksessa. PerVL 20.2 §:n mukaan aikaisemmin annetut lahjat lasketaan yhteen. Jos lahjan saaja on saanut samalta antajalta yhden tai useampia verotettavia lahjoja kolmen vuoden kuluessa ennen verovelvollisuuden alkamista, on nekin otettava huomioon veroa määrättäessä. Säädöksen nojalla verosta on kuitenkin vähennettävä se lahjavero, joka on jo suoritettu aiemmista lahjoista. (Immonen & Lindgren 2013, 136 ja 155; Lakari & Engblom 2016, 103.)

Yritystoiminnan harjoittamisen jatkaminen on lahjaverotuksen huojennuksen saamisen edellytyksenä ja yleensä jatkaminen edellyttää jatkajan henkilökohtaista työpanosta. Kuitenkaan työpanoksen määrään ei kiinnitetä huomiota ja työskentelyn yrityksen lukuun ei tarvitse olla kokopäiväistä. Pelkästään kommandiittiyhtiön äänettömänä yhtiömiehenä oleminen ei täytä yritystoiminnan jatkamisen edellytyksiä. Sanamuodon mukaisesti sukupolvenvaihdoskäsitteen voidaan katsoa tarkoittavan omistuksen siirtämistä sukupolvelta toiselle. Huojennussäännösten soveltamisen edellytyksenä ei ole laissa mainintaa siitä, kenelle huojennus voidaan myöntää. Siten riippumatta sukulaisuussuhteestaan luovutta- jaan, saajan lahjaverotukseen voidaan huojennusta soveltaa vastikkeettomassa saannossa. (Immonen & Lindgren 2013, 158; Puroinen 2015, 632–636.)

Huojennuksen voi saada vain, jos PerVL 55.1 § 3 kohdassa tarkoitettusta yrityksestä tai sen osasta määrätyn lahjaveron suhteellinen osa on suurempi kuin 850 euroa. Kun lasketaan suhteellista osuutta, otetaan huomioon myös velkojen kohdistuminen yritysvarallisuuteen ja muuhun varallisuuteen. Velat, jotka eivät kohdistu erityisesti mihinkään tiettyyn varallisuuteen, katsotaan niiden kohdistuvan suhteellisesti kaikkiin varoihin. Varojen ja velkojen arvostukseen sovelletaan laskelmassa PerVL:n yleisiä arvostusperiaatteita eli käyviä arvoja. Säännöksen tarkoituksena on jättää huojennusmenettelyn ulkopuolelle vähäiset saannot. Kun taustalla on yritystoiminnan jatkuvuuden ja työpaikkojen säilymisen turvaaminen, ei voida 850 euroa suuruisen lahjasta määrätyn veron vielä katsoa vaarantavan jatkuvuutta. On syytä huomata veron määrää koskevan edellytyksen kohdalla, että PerVL 56 §:n mukaan veron maksuajan pidennyksen edellytyksenä on, että veron määrä on vähintään 1700 euroa. (Immonen & Lindgren 2013, 171–172; Puroinen 2015, 643.)

PerVL 55.5 § erityissäännöksenä ohittaa PerVL 18.3 §:n silloin, kun on kyse 55 §:ssä tarkoitettua sukupolvenvaihdosluovutuksesta. Täyden sukupolvenvaihdosluovutuksen saaminen edellyttää, että luovutuksen kohteena on yritys tai sen osa, luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa saamassaan yrityksessä ja maksettu vastike on yli 50 prosenttia käyvästä arvosta. Osittain vastikkeellista luovutusta käytetään usein yrityksen tai sen osan

sukupolvenvaihdoksissa. Niissä hinta asetetaan 51 prosenttiin käyvästä arvosta. Myös luovutuksesta saatu voitto on verovapaa tuloverotuksessa, jos sekä PerVL 55.5 §:n että TVL 48.1 §:n 3 kohdan soveltamisen edellytykset täyttyvät. Tällainen yhdistelmä johtaa verovapauteen sekä luovuttajan että saajan osalta. (Immonen & Lindgren 2013, 194; Kess 2011, 97; Puronen 2015, 651.)

2.4 Luovutuksen antajan verotuskohtelu

Kun yhtiö ostetaan luopujalta käypään hintaan, hän saa joko luovutusvoiton tai luovutustappion. Voiton tai tappion määrä on erotus, jossa saadusta luovutushinnasta vähennetään mahdollisilla myyntikustannuksilla lisätty hankintameno. Vuonna 2016 luovutusvoitosta maksetaan 30 prosenttia veroa ja 30 000 euroa ylittävältä osalta 34 prosenttia. Luovutustappion luovuttaja saa vähentää omassa verotuksessa verovuonna ja viitenä seuraavana vuotena sitä mukaa kuin voittoa kertyy omaisuuden luovutusvoitoista. Lähtökohdana on tuloverolain mukaisessa verotuksessa, että kaikki luovutusvoitot verotetaan pääomatuloina. Poikkeuksen muodostavat tuloverolain 48 §:ssä luetellut verovapaat luovutusvoitot. (Engblom ym. 2013, 693; Lakari & Engblom 2016, 60; Verohallinto 2016b.)

Luovutusvoitto lasketaan TVL 46 §:n mukaan siten, että omaisuuden poistamattoman hankintamenon ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden menojen yhteismäärä vähennetään luovutushinnasta. Luonnollisten henkilöiden ollessa myyjinä sovelletaan TVL 46.1 §:n alaisessa luovutusvoiton verotuksessa hankintameno-olettamaa. Verotuksessa omaisuudella katsotaan olevan vähintään tietynsuuruinen hankintameno ja henkilöosakkaan luovuttaessa yhtiönsä omistamiseen oikeuttavia perheyhtiön osuuksia, luovutushinnasta vähennettävä määrä on aina vähintään 20 prosenttia, tai 40 prosenttia luovutushinnasta, jos luovutettu omaisuus on ollut luovuttajalla vähintään 10 vuoden ajan. Tätä kutsutaan hankintameno-olettamaksi. Lisäyksenä ei oteta lukuun voiton hankkimisesta koituneita menoja, kun käytetään hankintameno-olettamaa. (Immonen & Lindgren 2013, 43–44; Verohallinto 2013.)

Tarkempia määräyksiä luovutusvoiton laskemisesta on TVL 47 §:ssä. Perintö- ja lahjaverotuksessa käytetty verotusarvo katsotaan vastikkeetta saadun omaisuuden hankintamenoksi. Luovutusvoiton veronalaisuuteen ei ole merkitystä saantotyypillä eli sillä, miten myyjä on itse aikanaan hankkinut omaisuuden. Omaisuus voi olla saatu kaupalla, lahjana tai vaikka vaihdon kautta. Lahjoittajan hankintamenosta lasketaan kuitenkin lahjaksi saadun omaisuuden hankintameno, jos lahjansaaja luovuttaa saamansa omaisuuden ennen kuin yksi vuosi on kulunut lahjoituksesta. (Immonen & Lindgren 2013, 43–44; Verohallinto 2013.)

Kauppahinnan tai muun hankintamenon perusteen lisäksi kommandiittiyhtiön yhtiöosuuden hankintamenuon luetaan yhtiömiehen tekemät pääomasijoitukset sekä voitto-osuuden määrä, joka hänellä olisi oikeus nostaa ja jonka hän jättää nostamatta. Siten se lisää hänen sijoitustaan yhtiössä. Yksityistilin luovutushetken mukaisen saldon lisäksi huomioon otetaan myös yhtiömiehelle kuuluva osuus yhtiön kuluva tilikauden voittovaroista. Kuluva tilikauden voitto-osuus todetaan luovutushetkelle laaditusta välitilinpäätöslaskelmasta, jos yhtiöosuuden luovutus tapahtuu kesken tilikauden. Yksityistilin negatiivinen saldo ei vaikuta yhtiöosuuden hankintamenuon ja sitä ei vähennetä kauppahinnan tai perintö- ja lahjaverotuksessa käytetyn verotusarvon mukaan määräytyvästä hankintamenuosta. Yhtiön perustajana olleen yhtiömiehen eli perustajaosakkaan yhtiöosuuden hankintamenu muodostuu yhtiömiehen yksityistilin positiivisesta saldosta eli sijoitukset + voitto-osuudet – yksityisnostot > nolla. Jos yksityistilin saldo on negatiivinen, pidetään perustajaosakkaan hankintamenuona nollaa, kuten kuvassa 2 on esitetty. (Immonen & Lindgren 2013, 48; Verohallinto 2013.)

Kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen sijoitukset yhtiöön ovat 20.000 euroa, voitto-osuudet 500.000 euroa ja yksityisostot 550.000 euroa. Koska yksityistilin saldo on 30.000 euroa negatiivinen, on yhtiöosuuden hankintamenu 0. Luovutusvoittolaskelmassa käytetään siten hankintamenu-olettamaa.

Kuva 2. Yhtiöosuuden hankintamenu (Verohallinto 2013)

Kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen saama veronalainen luovutusvoitto voi joskus olla suurempi kuin todellinen kauppahinta. Tämä johtuu siitä, että luovutusvoiton määrää voivat kasvattaa yhtiömiehen aikaisemmin tekemät yksityisnostot. AKYL 2.9 §:n perusteella henkilöyhtiön yhtiömiehillä on oikeus nostaa yhtiöstä varoja. Niitä voidaan nostaa jopa yli yhtiöön sijoitetun ja yhtiömiehille vielä nostamattomana voitto-osuutena kertyneen määrän. Luovutusta edeltävä ylisuuri yksityisnosto vaikuttaa luovutusvoiton määrään verotuksessa. TVL 46.4 §:n mukaan luovutuksesta saadun voiton määrää laskettaessa luovutusvoittoon lisätään määrä, jolla yhtiömiehen yksityisostot ovat ylittäneet hänen vuotuisten voitto-osuuksien ja yhtiöön tekemien sijoitusten yhteismäärän. Verohallinnon (2013) Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa -ohjeessa on esimerkki, jossa ylisuurien yksityisottojen määrä vaikuttaa luovutusvoiton määrään (kuva 3). Tosiasiallisesti yhtiöosuuden todelliseksi hankintamenuksi muodostuu joko yhtiöpanos lisätynä nostamatta jätetyillä voitto-osuuksilla tai yhtiöpanos vähennettynä voitto-osuudet ylittävillä yksityisnostoilla. Myös siinä tapauksessa tehdään lisäys, kun vain osa yhtiöosuudesta on luovutuksen kohteena. (Immonen & Lindgren 2013, 48–49; Verohallinto 2013.)

Isä on ostanut yhtiöosuuden Ky:stä kahdeksan vuotta sitten 80.000 eurolla. Isä myy osuutensa pojalleen 50.000 eurolla. Yhtiöosuuden käypä arvo myyntihetkellä on 150.000 euroa, joten kyse on lahjanluonteisesta luovutuksesta.

Kauppahinnan ja käyvän arvon suhde on $50.000 / 150.000 = \frac{1}{3}$.

Luovutushinta 50.000

./. Hankintameno ($\frac{1}{3}$ 80.000:sta) 26.667

Luovutusvoitto (välitulos) 23.333

Lisäys voittoon 15.000

Luovutusvoitto 38.333

Kuva 3. Ylisuurten yksityisottojen vaikutus luovutusvoittoon (Verohallinto 2013)

Kuten kuvasta 3 voidaan todeta, lisäys tehdään luovutusvoittoon mahdollisen hankintameno vähentämisen jälkeen. Luovutushetken mukaisen tilanteen perusteella lasketaan luovutusvoittoon lisättävä erä. Lisättävään määrään vaikuttaa luovutushetken mukaisen yksityistilin saldon lisäksi yhtiömiehelle kuuluva osuus tilikauden voittovaroista. Voittovarojen osuus vähentää siten mahdollisen lisäyksen määrää. Lisäyksellä oikaistaan myös luovutustappiota, jolloin luovutuksesta aiheutunut tappio pienenee tai muuttuu luovutusvoitoksi. Lisäys tehdään yhtiömieskohtaisesti. Verohallinnon (2013) ohjeessa on esimerkki yksityisnostojen vaikutuksesta luovutustappion määrään (kuva 4). Siinä luovutustappio muuttuu ylisuurten yksityisottojen takia luovutusvoitoksi. Samassa Verohallinnon (2013) ohjeessa on liitteenä lomake (liite 5), jota voidaan käyttää apuna yhtiöosuuden luovutuksesta syntyvän voiton ja voittoon tehtävän lisäyksen laskemisessa. (Immonen & Lindgren 2006, 49; Verohallinto 2013.)

A on ostanut yhtiöosuuden Ky:stä neljä vuotta sitten 100.000 eurolla. A myy osuutensa edelleen 80.000 eurolla. A:n yksityisnostot yhtiöstä ovat 25.000 euroa suuremmat kuin hänen sijoituksensa ja voitto-osuutensa yhteensä. Kyse ei ole lahjanluonteisesta luovutuksesta.

Luovutushinta	80.000
./.. Hankintameno	100.000
luovutustappio (välitulos)	-20.000
Lisäys voittoon	25.000
Luovutusvoitto	5.000

Kuva 4. Luovutustappion vaikutus luovutusvoittoon (Verohallinto 2013)

Alihintaisessa luovutuksessa saadusta kauppahinnasta vähennetään omaisuuden hankintahinta laskettaessa luovuttajan tuloverotuksessa luovutusvoittoa. Luovutus jaetaan maksetun hinnan ja käyvän arvon suhteen perusteella vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan, jos omaisuus on luovutettu käypää arvoa alempaan hintaan lahjanluonteisessa kaupassa (PerVL 18 §:n 3 momentti). Kun luovutushinta on enintään 75 prosenttia käyvästä arvosta, luovutusta pidetään lahjanluonteisena. Verohallinnon (2013) ohjeessa on esimerkki siitä, miten lahjanluonteinen kauppa vaikuttaa luovutusvoittoon (kuva 5). Vastikkeellisesti luovutetun osuuden hankintamenoksi katsotaan siihen kohdistuva osa hankintamenosta ja muu osa jää tällaisissa tilanteissa vähentämättä. Myyjä maksaa luovutusvoittoveroa luovutushinnan ja hankintameno-osan erotuksesta. (Immonen & Lindgren 2013, 190; Verohallinto 2013.)

Isä on ostanut yhtiöosuuden Ky:stä kahdeksan vuotta sitten 80.0000 eurolla. Isä myy osuutensa pojalleen 50.000 eurolla. Yhtiöosuuden käypä arvo myyntihetkellä on 150.000 euroa, joten kyse on lahjanluonteisesta luovutuksesta.

Kauppahinnan ja käyvän arvon suhde on $50.000 / 150.000 = \frac{1}{3}$.

Luovutushinta	50.000
./.. Hankintameno ($\frac{1}{3}$ 80.000:sta)	26.667
Luovutusvoitto	23.333

Kuva 5. Lahjanluonteisen kaupan luovutusvoitto (Verohallinto 2013)

Tuloverolain 32–60 §:issä säädetään pääomatulojen veronalaisuudesta ja niistä tehtävistä vähennyksistä. Pääomatulossa on kysymys varallisuudesta kertyneestä tulosta, jota on muun muassa arvonnousuun perustuvaa tuloa eli tyyppillisesti luovutusvoittoa. Luovutus-

voitto verotetaan pääomatulona, jonka veroprosentti on 30 vuonna 2016. Veroprosentti on 34 prosenttia siltä osin kuin verovelvollisen veronalaisen pääomatulon määrä ylittää 30 000 euroa. Jos verovuonna luovutetun omaisuuden yhteenlasketut luovutushinnat ovat enintään 1 000 euroa, ei luonnollisen henkilön saama omaisuuden luovutusvoitto ole veronalaista tuloa. (Myrsky & Rabinä 2014, 97; Verohallinto 2013; Verohallinto 2016b.)

TVL 48 §:n 1 momentin 3 kohdan ehtojen täyttyessä sukupolvenvaihdokseen tähtäävässä yhtiöosuuden luovutuksesta syntynyt voitto on verovapaata tuloa. Verovapauden edellytykset ovat, että yhtiöstä luovutetaan vähintään 10 prosentin omistusosuus ja että ostajana on myyjän lapsi tai tämän rintaperillinen, yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa, tai myyjän sisar, veli, sisar- tai velipuoli. Lisäksi luovutettu omaisuus on pitänyt olla myyjän omistuksessa yhteensä yli 10 vuotta. Jos sukulaisuussuhteen tai omistujan osalta toinen edellytyksistä jää täyttymättä, on luovutusvoitto veronalaista tuloa. Kun yhtiöosuuden luovutusvoittoa lasketaan ja yhtiömiehen yksityistilin saldo on negatiivinen, pidetään luovutusvoittoa ennen lisäyksen tekemistä eräänlaisena välituloksena. Lopullinen "varsinainen luovutusvoitto" saadaan vasta negatiivisen saldon lisäyksen jälkeen ja tätä koskee myös TVL 46 §:n sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapaus. Kuvassa 6, joka on Verohallinnon (2013) ohjeesta esimerkki, on laskettu lopullinen verovapaa luovutusvoitto. (Lakari & Engblom 2016, 95–96; Verohallinto 2013.)

Ky:n osakkaana on yksi vastuunalainen ja yksi äänetön yhtiömies. Ky on perustettu yli kymmenen vuotta sitten. Vastuunalainen yhtiömies myy osuutensa pojalleen 20.000 eurolla. Hän on perustajaosakas ja sijoittanut yhtiöön 30.000 euroa. Lisäksi hänelle on kertynyt voitto-osuuksia 550.000 euroa ja hän on tehnyt yksityisnostoja 600.000 euroa. Yhtiö on toiminut yli kymmenen vuotta.

Yksityistilin saldo on $30.000 + 550.000 - 600.000 = -20.000$ euroa.

Yhtiöosuuden hankintameno on siis 0.

Luovutushinta 20.000

./ Hankintameno-olettama 40 % 8.000

Luovutusvoitto (välitulos) 12.000

Lisäys voittoon 20.000

Luovutusvoitto 32.000

Luovutusvoitto on TVL 48 §:n mukaan verovapaa.

Kuva 6. Lopullinen luovutusvoitto (Verohallinto 2013)

Perintö- ja lahjaverolaissa on säädelty lahjan verotuksesta. Koska lahja on aina vastikkeeton oikeustoimi, ei lahjanantajalle synny verotettavaa tuloa. Lahjan antaminen vähentää antajan varallisuutta ja lisää saajan varallisuutta. Lahjaan ei myöskään sovelleta kaupan vastuuperusteita, koska lahjansaaja ei maksa vastiketta omistusoikeuden saamisesta. (Lakari & Engblom 2016, 12; Puronen 2015, 13.)

2.5 Luovutuksen saajan verotuskohtelu

Eri muodoissaan omistusoikeuden siirtyminen synnyttää verovelvollisuuden. Sekä vastikkeettomia että vastikkeellisia saantoja voi koskea lahjaverotus. Lahjasta maksettava vero on lahjavero, joka määräytyy lahjan arvon sekä lahjanantajan ja lahjansaajan sukulaisuusasteen perusteella. Lahjan saajat on jaettu kahteen veroluokkaan, jossa ensimmäiseen luokkaan kuuluvat muun muassa lahjanantajan isä, äiti, aviopuoliso, lapset ja heidän rintaperilliset. Rintaperillisiä ovat esimerkiksi lapsenlapset ja lapsenlapsenlapset (katso liite 2). Lahjan saajalle määrätään lahjaveroseuraamus. Kun lahjan arvo jää alle 4000 euroon, ei lahjaveroa tarvitse suorittaa lainkaan. Jotta lahjoja ei voida pilkkoa pieniin osiin, on tämän vuoksi lahjaverotukseen sisällytetty kolmen vuoden kumulointisääntö. Siinä kaikki saman lahjanantajan antamat lahjat lasketaan yhteen kolmen vuoden ajalta, kun lasketaan lahjaveron määrää. Lahjaveron määrä verotetaan lahjaveroasteikon (liite 3) mukaan, kuten Juusela & Tuomisen (jt, luku 4) esimerkissä on laskettu (kuva 7). (Kess 2011, 86–87; Lakari & Engblom 2016, 46–47).

Isä lahjoittaa vuonna 2016 tyttärelleen 100.000 euroa. Isä ei ole tehnyt lahjoituksia tyttärelleen edellisen kolmen vuoden aikana. Tyttären lahjaverotuksessa maksuun pantavien verojen määrä saadaan laskettua esimerkiksi seuraavalla yksinkertaistetulla kaavalla:
 $4.770 + 14\% \times (100.000 - 50.000) = 11.770$ euroa.

Kuva 7. Tyttären maksettavan lahjaveron määrä (Juusela & Tuominen, jt.)

Lahjaveron maksuun panemisen tai panematta jättämisen rajaa voidaan hahmottaa seuraavasti. Kun vastike on käyvän arvon mukainen tai vastike on yli 75 prosenttia käyvästä arvosta, ei lahjaveroa joudu maksamaan ollenkaan. Vastikkeen ollessa yli 50 mutta alle 75 prosenttia käyvästä arvosta, määrätään lahjavero. Sitä voidaan kuitenkin huojentaa, jolloin saadaan täysi huojenus eli lahjaveroa ei panna maksuun. Kun vastike on tasan tai alle 50 prosenttia käyvästä arvosta, määrätään lahjavero, mutta siihen voi saada osittaisen huojenuksen. Lahjaveron määrä lasketaan lahjan käyvän arvon eli todellisen luovutushinnan perusteella. Lahjanluonteisessa eli osittain vastikkeellisessa saannossa lahjaverotus kohdistuu kauppahinnan ja käyvän arvon erotukseen. (Immonen & Lindgren 2013, 194; Verohallinto 2010, 12.)

Osittainen huojennus perintö- ja lahjaverotuksessa tarkoittaa käytännössä sitä, että normaalisti maksettavaksi määrättävän veron perustana olevan käyvän arvon sijasta käytetään laskentaperusteena niin sanottua arvostamislain (laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142) mukaan laskettua vertailuarvoa. Huojennus rakentuu ajatukseksi, jossa sukupolvenvaihdostilanteessa varat arvostetaan perintö- ja lahjaverotusarvon sijaan 40 prosenttiin varojen arvostamislain mukaisten perusteiden mukaisesti. Tästä arvosta käytetään nimitystä sukupolvenvaihdosarvo tai spv-arvo. Juusela & Tuomisen (jt) kirjassa on esimerkki huojennuksen laskemisesta, jossa verovelvollinen ostaa isänsä osakeyhtiön osakekannan alihintaan, joka on 30 prosenttia yhtiön käyvästä hinnasta (kuva 8). PerVL 55.2 §:n ja PerVL 55.4. §:n säännösten mukaan jätetään osa maksuunpanematta maksettavaksi määrättävästä lahjaverosta. Sanatarkasti säännöstä sovellettaessa tulee laskea kaksi eri erotusta. Kun käyvän arvon mukaan lasketusta verosta vähennetään vero, joka määrättäisiin omaisuudesta, jos se arvostettaisiin 40 prosenttiin arvostamislain mukaisesti laskettuna, saadaan ensimmäinen erotus. Kun käyvän arvon mukaan lasketusta perintö- ja lahjaverosta vähennetään 850 euroa, saadaan siten toinen erotus. Pienempi näistä muodostaa maksuunpanematta jätettävän osan. Kuvassa 8 maksettavaksi määrättävä vero on osittain huojennettu lahjaveroksi 39 370 euroa. Jos kauppahinta olisi ollut enemmän kuin puolet yhtiön käyvästä arvosta, lahjaveroa ei olisi lainkaan tullut maksettavaksi. (Immonen & Lindgren 2013, 174; Juusela & Tuominen (jt) 2016, 5. luku.)

Isä myy vuonna 2016 pojalleen 100 % omistamastaan osakeyhtiöstä A Oy:stä. Yhtiön käypä arvo on 2.000.000 euroa. Kauppahinnaksi isä ja poika sopivat 600.000 euroa eli 30 % yhtiön käyvästä arvosta. Yhtiön kaikkien osakkeiden viimeksi päättyneen tilikauden yhteenlaskettu vertailuarvo arvostamislain mukaan laskettuna on puolet yhtiön käyvästä arvosta eli 1.000.000 euroa.

Yhtiön käypä arvo	2.000.000
Kauppahinta (vähemmän kuin puolet käyvästä arvosta)	600.000
Lahjan suuruus	1.400.000
Lahjan suhteellinen osuus saannosta	
$1.400.000 / 2.000.000$	70 %
Lahjan arvo VAL:n mukaan	
$70 \% \times 1.000.000$	700.000
Osakkeiden vertailuarvo	
$40 \% \times 700.000$	280.000
Lahjavero käyvästä arvosta	
$161.770 + 20 \% \times (2.000.000 - 1.000.000)$	361.770
Lahjavero vertailuarvosta	
$25.770 + 17 \% \times (280.000 - 200.000)$	39.370
Laskelma A	
Lahjavero 2.000.000 eurosta	361.770
./. Lahjavero 280.000 eurosta	<u>39.370</u>
Erotus A	322.400
Laskelma B	
Lahjavero 2.000.000 eurosta	361.770
./. 850 euron minimivaatimus	<u>-850</u>
Erotus B	360.920

Erotuksista pienempi eli A vähennetään maksuun pantavasta verosta.

Lopullinen veron määrä	
Perintövero 2.000.000 eurosta	361.770
./. Erotus A	<u>-322.400</u>
Veron määrä	39.370

Kuva 8. Maksuunpantavan veron laskeminen (Juusela & Tuominen, jt.)

Veron maksuunpanoa ja maksuaikaa koskevasta verohuojennuksesta säädetään PerVL 55–57 §:ssä. Lahjaverotuksessa voidaan soveltaa sekä PerVL 55 §:n mukaista veron maksuunpantavaa määrää koskevaa huojennusta että PerVL 56 §:n mukaista veron maksuaikaa koskevaa huojennusta. Mikäli verovelvollinen on ennen verotuksen toimittamista esittänyt pyynnön Verohallinnolle, voidaan PerVL 56 §:n mukaan osa verosta jättää maksuunpanematta. Vaatimus on tehtävä kirjallisena ja saaja voi tehdä hakemuspynnön vain omasta puolestaan. (Immonen & Lindgren 2013; 141, Puroinen 2015, 657.)

Sen lisäksi, että itse veron määrään voi saada alennusta, on mahdollista saada maksuaikaa myös maksuunpannuille veroille. Maksuajan pidennyksen edellytykset ovat lähes samat kuin edellytykset huojennusedun saamiselle. Laki edellyttää, että lahjaan sisältyy yritys tai sen osa, saaja jatkaa lahjana saaduilla varoilla yritystoimintaa ja yrityksestä tai sen osasta määrätyn lahjaveron suhteellinen osa koko verosta on suurempi kuin 1700 euroa. Tätä pienemmät verot maksetaan normaaliin tapaan ilman erillistä lisäaikaa. Jos maksuaikaa koskeva huojennus on myönnetty, kannetaan vero yhtä suurina vuotuisina erinä enintään kymmenen vuoden aikana. Vuotuisen kantoerän suuruuden tulee olla vähintään 850 euroa. Verovelvollisen ei tarvitse esittää vakuuksia maksuajan pidentämisen myöntämiseksi. Koska pidennetyltä maksuajalta ei peritä korkoa, kannattaa sen vuoksi etua aina vaatia, mikäli on edellytykset sen saamiselle. (Immonen & Lindgren 2013, 181; Lakari & Engblom 2016, 101; Puroinen 2015, 659.)

2.6 Tuloverolain mukaisen huojennuksen menettäminen

Pääsääntöisesti kaikki luovutukset ovat luovuttajan veronalaista tuloa. Sukupolvenvaihdoshuojennusta koskeva verovapaussäännös on poikkeus pääsääntöön ja sen soveltaminen tarjoaa luovuttajalle edullisen tavan yhtiöosuksien luovuttamiseen. TVL 48.5 §:ään on kirjattu säännös sukupolvenvaihdosluovutuksen verovapaussäännösten väärinkäytön estämiseksi säätämällä luovutuksensaajalle niin sanotun karenssiajan. Tällä pyritään varmistamaan, ettei sukupolvenvaihdosluovutusta käytettäisi pelkästään väliluovutuksena veroista vapautumiseksi ja että yrityskauppa on tehty vakain tarkoituksin jatkaa yritystoimintaa. Jos luovutukseen on sovellettu myyjän luovutusvoiton verovapaussäännöstä ja yhtiöosuus luovutetaan liian pian edelleen, aiheutuu tästä ylimääräinen veroseuraamus. (Immonen & Lindgren 2013, 124; Lakari & Engblom 2016, 98.)

Tuloverolain 48 §:n 5 momentin luovutuksensaaja ei saa edelleen luovuttaa ostamaansa yritystä tai sen osaa ennen kuin 5 vuotta on kulunut hänen saannostaan. Pääsääntöisesti viiden vuoden määräaika lasketaan ostokauppakirjan tekemisestä myyntikauppakirjan tekemiseen. Myös yhtiön purkautuminen tai yhtiöstä eroamista pidetään jatkoluovutukse-

na. Ennenaikaisesta edelleen luovutuksesta kohdistuu sanktio edelleenluovuttajaan eikä huojuksen saaneeseen ensiluovuttajaan eli ensiluovuttaja voi pitää verovapaan luovutusvoittonsa. Luovutuksensaajan luovutusvoittoa laskettaessa vähennetään hänen hankintamenosta se veronalaisen luovutusvoiton määrä, jota ei ole pidetty ensiluovuttajan tulona. Verohallinnon (2013) ohjeessa on esimerkki, jossa on hyvin kuvattu luovutuksensaajan sanktio liian aikaisessa luovutuksessa (kuva 9). Pojan luovutusvoittoa laskettaessa hänen hankintamenosta vähennettiin isän luovutusvoitto, josta isä ei ollut joutunut maksamaan luovutusvoittoveroa TVL 48.1 §:n mukaisesti. (Immonen & Lindgren 2013, 125; Lakari & Engblom 2016, 98–99; Verohallinto 2013.)

Isä on myynyt pojalleen yli kymmenen vuotta omistamansa osakkeet. Poika myy osakkeet edelleen kolmen vuoden kuluttua saannosta. Luovutusvoitot lasketaan alla olevilla osto- ja myyntihinnoilla seuraavasti:

	Isä	Poika
Ostohinta	75.000 euroa	250.000 euroa
Luovutushinta	250.000 euroa	450.000 euroa

Isän luovutusvoittoa laskettaessa vähennetään hankintamenona 40 prosenttia luovutushinnasta (250.000 euroa), koska isä on omistanut osakkeet yli kymmenen vuotta ja näin määräytyvä hankintameno-olettama (100.000 euroa) on korkeampi kuin alkuperäinen hankintahinta (75.000 euroa). Näin luovutusvoitoksi saadaan 150.000 euroa. Isän luovutusvoitto on TVL 48.1 §:n 3 kohdan nojallaverovapaa.

Pojan luovutusvoittoa laskettaessa sovelletaan TVL 48.5 §:n säännöstä, koska osakkeiden ostosta on kulunut alle viisi vuotta. Pojan hankintamenosta 250.000 euroa vähennetään siten 150.000 euroa eli määrä, jota ei pidetty hänen isänsä veronalaisena tulona. Pojan veronalaisen luovutusvoiton määräksi saadaan siten 350.000 euroa.

Luovutushinta	450.000 euroa
./. Hankintameno (250.000 - 150.000)	100.000 euroa
Luovutusvoitto	350.000 euroa

Kuva 9. Luovuttajaan kohdistuva sanktio (Verohallinto 2013)

Säännös on ankara ja sillä on tavoiteltu omistuksen jatkuvuutta. Viiden vuoden omistamisen vaatimus sitouttaa jatkajan yhtiön omistamiseen vahvasti. Verovapautta ei ole tarkoitettu saatavaksi tilanteissa, joissa yritys tai sen osa realisoidaan pian saannon jälkeen. Sukupolvenvaihdohuojennuksen täysi hyödyntäminen edellyttää käytännössä vähintään

15 vuoden omistusta, sillä TVL 48.1 §:n 3 momentin mukaan myyjän on pitänyt omistaa kohde 10 vuotta ja TVL 48.5 §:n mukaan ostajan tulee omistaa kohde 5 vuotta. 15 vuoden määräaika tietyn vero-oikeudellisen säännöksen soveltamisen edellytyksenä on poikkeuksellisen pitkä, kun yritystoimintaan heijastuvat taloudelliset ja muut yhteiskunnalliset muutokset saattavat olla varsin merkittäviä. (Immonen & Lindgren 2013, 125; Lakari & Engblom 2016, 98–99.)

Jatkoluovutus edellyttää selvää tahdonilmaisua, ja sen vuoksi jatkajan kuolema ja sen johdosta omaisuuden siirtyminen perintönä ei laukaise säännöksen mukaista menettelyä. Yleensä omaisuuden lahjoittaminen ei aiheuta huojennuksen menettämistä, koska edelleen luovuttajan hankintamenoa oikaistaan TVL 48.5 §:n mukaisessa menettelyssä. Perintö ja lahja eivät vastikkeettomina luovutuksina johda luovuttajan verottamiseen, vain luovutuksensaajaa verotetaan näistä. Lahjanluonteisella kaupalla luovutettuun omaisuuteen kohdistuu sanktio kaupan vastikkeellisen luovutuksen osaan. (Immonen & Lindgren 2013, 125–126; Kess 2011, 114.)

2.7 Lahjaverolain mukaisen huojennuksen menettäminen

Sukupolvenvaihdoshuojennukset ovat poikkeussääntöjä ja säännöksen soveltamisen tarjoama veroetu saattaa houkuttaa käyttämään sukupolvenvaihdosluovutusta edeltävänä toimenpiteenä ennen vastikkeellista luovutusta ulkopuoliselle ostajalle. Huojennuksen saamisen edellytyksenä on liiketoiminnan jatkaminen, ja karenssiaikasäännös varmistaa osaltaan sen, että luovutuksensaaja aidosti sitoutuu toimimaan yrittäjänä. Lainsäädännössä ei kuitenkaan ole määritetty liiketoiminnan jatkamisaikaa, vaan ainoastaan aika, jona jatkoluovutus voi aiheuttaa saadun huojennusedun menettämisen. Ennen viiden vuoden omistusta tehty edelleen luovutus laukaisee PerVL 55.6 §:n mukaisen veronkorotussanktion, jonka mukaan maksuunpanematta jätetty vero pannaan maksuun 20 prosentilla korotettuna. Korotus koskee yrityksen tai sen pääasiallisen osan luovutusta ja pääosalla tarkoitetaan yli puolta huojennuksen kohteena olleesta yhtiöosuudesta. Sekä vastikkeellisiin että vastikkeettomiin jatkoluovutuksiin sovelletaan säännöstä. Maksuunpanematta jätetyn veron 20 prosentin korotus on kiinteä. Sen määrittämiseen tai määrän suhteen ei ole harinnanvaraa. (Immonen & Lindgren 2013, 181; Lakari & Engblom 2016, 112.)

Kun on tarkoitus luovuttaa yritys tai siitä pääosa, halutaan huolehtia, että perintö- ja lahjaverohuojennuksen karenssiaika on varmasti kulunut umpeen. On syytä muistaa, että mistä lukien viiden vuoden kulumisen lasketaan. Sitä ei aleta laskemaan yrityksen tai sen osan luovutushetkestä, vaan vasta lahjaverotuksen toimittamispäivästä. Toimittamispäivällä lahjaverotuksessa tarkoitetaan PerVL 31 §:n mukaisesti päivää, jona Verohallinto on

käsitellyt asian. Maksuaikaedun menettämistä arvioidaan samoilla perusteilla kuin varsinaisen huojennuksen menettämistä ja myös veron maksuaikaa pidentävä huojennus menetetään. Kun lahjaveron maksuaikaa on pidennetty ja lahjansaaja luovuttaa 50 prosenttia lahjaksi saamastaan yhtiöosuudesta ennen kuin kaikki erät on maksettu, määrää Verohallinto kaikki maksamatta olevat erät kannettavaksi seuraavan maksuerän yhteydessä. (Immonen & Lindgren 2013, 182; Lakari & Engblom 2016, 113; Verohallinto 2013.)

Säännös siis koskee pääosan luovuttamista viiden vuoden kuluessa, joten kyse on omistuksesta. Vaikka olosuhteet muuttuisivatkin myöhemmin, lahjaverotuksen yhteydessä tehtyä päätöstä jatkamisedellytyksen täyttymisestä ei pääsäännön mukaan muuteta. Käytännössä riittää, että toimintaa jatketaan sen tilikauden loppuun, jonka aikana jatkaminen on todettu. Lähtökohtaisesti edunmenetys toteutuu ainoastaan vapaaehtoisesta yritysvarallisuuden luovutuksesta. Jos yritystoiminta joudutaan lopettamaan konkurssin, pakkouuto-kaupan, pakkolunastuksen, sairauden, kuoleman, kannattamattomuuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi, ei huojennusta panna maksuun. Tällaisena tilanteena voidaan myös pitää toiminnan supistumista ja yhtiön muuttumista tuloverolain mukaan verotettavaksi. (Immonen & Lindgren 2013, 186; Verohallinto 2013.)

Kolmen kuukauden kuluessa omaisuuden luovutuksesta tulee alkuperäisen luovutuksen-saajan tehdä luovutusta koskeva ilmoitus Verohallinnolle. Maksuunpanossa noudatetaan soveltuvien osin PerVL 40 §:ää, jossa säädetään veronoikaisusta verovelvollisen vahingoksi. PerVL 55.6 §:ään viitataan ilmoitusvelvollisuutta koskevassa lainkohdassa, jonka mukaan huojennuksen menetys aktualisoituu vain niissä tapauksissa, joissa huojennuksen kohteena olevan luovutuksen saaja luovuttaa edelleen pääosan yrityksestä tai sellaisesta osasta. Luovutettaessa yli puolet huojennuksen kohteena olleesta yhtiöosuudesta tai sen osasta, on se tarkoitettu pääosan luovutus. Siispä luovutusvelvollisuus koskee ainoastaan niitä tapauksia, joissa on huojennuksen kohteena olleesta yritysvarallisuudesta luovutettu puolet viiden vuoden kuluessa verotuksen toimittamisesta. (Immonen & Lindgren 2013, 187; Verohallinto 2013.)

2.8 Verotuskohtelun varmistaminen

Sukupolvenvaihdokseen liittyvissä verotuskysymyksissä saa Verohallinnolta neuvontaa, mutta neuvonta ei välttämättä varmista suunnitellun järjestelyn verokohtelua riittävällä tarkkuudella tai sitovasti. On hyvä hankkia ennen järjestelyyn ryhtymistä veroviranomaisen etukäteiskannanotto varsinkin silloin, jos kysymys on taloudelliselta intressiltään merkittävästä operaatiosta ja se toteutetaan useassa eri vaiheessa. Sitova ennakonkannanotto voidaan annetun laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558 mukaan tulo- ja varallisuus-

verotuksessa saada kahdella tavalla: ennakkoratkaisu joko toimivaltaiselta Verohallinnolta tai Keskusverotuslautakunnalta (KVL). Väylät ovat toisensa poissulkevia. Jos Verohallinto on antanut ennakkoratkaisun, ei KVL voi asiaa enää tutkia, ja päinvastoin. Verohallinto ilmoittaa ennakkoratkaisussaan sitovasti ennalta, miten se tulee kyseessä olevassa tapauksessa toimittamaan verotuksen, jos verovelvollinen menettelee siten kuin hän on hakemuksessaan selostanut tekevänsä. KVL puolestaan antaa ennakkoratkaisussa sitovan ohjeen siitä, miten verohallinnossa toimitaan, jos ennakkoratkaisuun vedotaan. Mikäli verovelvollinen vaatii, niin verotus toimitetaan annetun ennakkoratkaisun mukaan. Ennakkoratkaisujen etu on, että kielteisissä tapauksissa tiedetään alkaa miettiä muita vaihtoehtoja ja myönteisen ratkaisun myötä uskalletaan ryhtyä järjestelyihin. Ennakkoratkaisu annetaan vain määräajaksi enintään verovuodelle, joka päättyy viimeistään ennakkoratkaisun antamista seuraavan kalenterivuoden aikana. Verohallinnon ennakkoratkaisut ovat maksullisia ja niiden hinnat perustuvat Valtiovarainministeriön asetukseen Verohallinnon suoritteiden maksullisuudesta. Sekä luovuttaja että luovutuksensaaja voivat tehdä lahjavero- tusta koskevan ennakkoratkaisuhakemuksen. Veroviranomainen harkitsee tapauskohtaisesti, antaako se ennakkoratkaisun vai jättääkö antamatta. Antamatta jättämispäätöksestä ei voi valittaa. (Immonen & Lindgren 2013, 17–18; Juusela & Tuominen (jt) 2016, 6. luku; Lakari & Engblom 2016, 253; Puronen 2015, 514–515; Verohallinto 2013.)

Veronsaajien oikeudenvallontayksikön (VOVA) alaisuudessa toimivat veroasiamiehet. Mikäli verovelvollisen saama ennakkoratkaisu on veroasiamiehen mielestä virheellinen, voi veroasiamies valittaa hallinto-oikeuteen. Myös verovelvollinen voi Verohallinnon antamaan ennakkoratkaisuun hakea muutosta hallinto-oikeudesta. Veroasiamies säilyttää oikeutensa hakea muutosta ennakkotiedon mukaisesti toimitettuun verotukseen, ellei hän ilmoita olevansa käyttämättä muutoksenhakuoikeuttaan. Ennakkotiedolla ei siten ole verovelvollisen kannalta suurtakaan merkitystä, jos siihen liittyy veroasiamiehen valitusva- rauma. Käytännössä on syytä menetellä siten, että selvitetään veroasiamiehen käytettä- vissä olevan muutoksenhakuajan pituus ennen suunnitellun järjestelyn toteuttamista. Muutoksenhakuajan päätyttyä ollaan yhteydessä hallinto-oikeuteen ja varmistetaan, onko muutoksenhakuoikeutta käytetty veroasiamiehen toimesta. Voi tulla kalliiksi, jos suunnitelma toteutetaan ja sittemmin hallinto-oikeus muuttaakin ennakkoratkaisun veroasiamie- hen vaatimuksesta toisenlaiseksi kuin Verohallinto on alun perin lausunut. Päätöksen tie- doksisaannista on valitusaikaa 30 päivää, johon ei lasketa mukaan tiedoksisaantipäivää. Valitusaika on sama sekä verovelvollisella että veroasiamiehellä. Hallinto-oikeuden pää- tökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Tähänkin on valitusaika 30 päivää tiedoksisaannista. (Heinonen 2005, 110; Juusela & Tuominen (jt) 2016, 6. luku; Lakari & Engblom 2016, 254.)

Keskusverolautakunta (KVL) on riippumaton elin ja se ei ole toimivaltainen antamaan ennakkoratkaisua perintö- ja lahjaverotuksen osalta. Sukupolvenvaihdostilanteita ajatellen se voi antaa ennakkoratkaisun tuloverotuksesta koskien esimerkiksi TVL 48 §:n soveltamista. Hakemuksesta KVL voi antaa ennakkoratkaisun jos muissa samanlaisissa tapauksissa tai verotuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on lain soveltamisen kannalta tärkeää saada asia ratkaistuksi tai siihen on muu erityisen painava syy. Asialla on oltava yksittäistapausta laajempaa merkitystä verotuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi muissa samanlaisissa tapauksissa, jotta saa KVL:n ennakkoratkaisun. Sekä verovelvollinen tai yhtymä voi hakea ennakkoratkaisun ja hakemus on tehtävä ennen veroilmoituksen antamisajan päättymistä. Jos asia on jo ratkaistu Verohallinnon päätöksellä tai sitä koskeva hakemus on vireillä Verohallinnossa, ei KVL anna ennakkoratkaisua. KVL ei anna ennakkoratkaisua, jos hakemuksessa ei ole kuvattu tosiseikkoja riittävän selkeästi ja ymmärrettävästi. Kun verovelvollinen vetoaa KVL:n antamaan ennakkoratkaisuun, on veroviranomaisten noudatettava sitä sitovana siinä verotuksessa, jota varten se on annettu. Mikäli esimerkiksi sukupolvenvaihdos toteutetaan hakemuksessa kuvatusta poikkeavalla tavalla, ei ennakkoratkaisu sido veroviranomaista. KVL:n antamaan ennakkoratkaisuun voi hakea muutosta valittamalla suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Hakijan lisäksi myös VOVA:n edustajilla on valitusoikeus ja valitusaikaa on 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista. (Juusela & Tuominen (jt) 2016, 6. luku.)

3 Sukupolvenvaihdos Kb Yritys X Ky:ssä

Tässä luvussa esitellen aluksi opinnäytetyön toimeksiantajan Kb Yritys X Ky:n sekä käsitellen vaihtoehtoja yrityksen sukupolvenvaihdosprosessiin. Koska yhtiömiehiä kiinnostaa minkälainen on yhtiömiesten verotuskohtelu valituissa luovutusvaihtoehtoissa, on verotuskohtelukin otettu huomioon. Verotuskohtelua ei voi selvittää ennen kuin yritykselle on määritelty arvo. Kun kyseessä on kommandiittiyhtiö, jossa toinen vastuunalaisista yhtiömiehistä jatkaa yksin yrityksessä, pitää yhtiöosuudesta luopuvan vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöosuudelle määritellä arvo. Arvon määrittämisessä on käytetty yrityksen taloustietoja. Olen tehnyt yhtiömiehille omat laskelmat, joissa on käsitelty kahta eri luovutusvaihtoehtoa. Jotta sukupolvenvaihdoshuojennuksista saatavat helpotukset konkretisoituvat, olen vertailun vuoksi tehnyt laskelmia, joissa sukupolvenvaihdoshuojennuksia ei ole otettu huomioon. Luvun lopuksi on vielä yhteenveto tämän tutkimuksen tuloksista.

Opinnäytetyöni on tutkimustyyppinen opinnäytetyö. Opinnäytetyön teoriaa, yrityksen 31.7.2016 tehtyä välitilinpäätöstä ja vuosien 2013–2015 vahvistettuja tilinpäätöstietoja on hyödynnetty sukupolvenvaihdoksen suunnittelussa. Opiskelin ensin sukupolvenvaihdoksen toteutusta ja tämän jälkeen sovelsin oppimaani yritykseen. Verohallinnon ohjeiden avulla sain tehtyä opinnäytetyössä olevat laskelmat, jotka kertovat numeroiden avulla sukupolvenvaihdoksen rahallisista vaikutuksista. Yhtiömiehillä oli omat toiveensa sukupolvenvaihdoksen toteutukseen ja nämä toiveet ovat vaikuttaneet tutkimuksen tekemiseen. Opinnäytetyöstä on tehty kaksi eri versiota. Toinen on toimeksiantajan ja toinen on julkinen versio. Versiot eroavat toisistaan siten, että julkisesta versiosta on poistettu Kb Yritys X Ky:n liike- ja ammattisalaisuudet. Niitä taloustietoja, joita on julkisessa versiossa, on muutettu siten, että luvut on jaettu minun valitsemalla luvulla ja tuloksena on uudet muunnetut taloustiedot.

Yhtiömies A aloitti vuonna 1975 toimintansa ostamalla yhden tukkikuljetustraktorin isältään. Hän toimi oman nimisellä toiminimellä. Vuonna 1999 Yhtiömies A ja hänen poikansa Yhtiömies B perustivat yhtiömuodon muutoksella kommandiittiyhtiö Kb Yritys X Ky:n, jolloin heistä molemmista tuli yrityksen vastuunalaisia yhtiömiehiä. Heidän omistusosuutensa yhtiöstä ei ole samanarvoiset. Tämän porvoollaisen yrityksen toimialaa ovat puun hakeutus, sahaus, höyläys, kyllästys ja kuljetuspalvelut. Yrityksen tarjoamia muita palveluita ovat muun muassa puiden kaatamista, talvella lumenaurasta sekä lumi- ja hiekkakuljetuksia. (Kaupparekisteriote (liite 6); Kb Yritys X Ky, YTJ).

Työskentelen tilitoimistossa ja toimin Kb Yritys X Ky:n kirjanpitäjänä. Yhtiömies A on saavuttanut eläkeiän ja lopettaakseen työskentelyn, hän haluaa luopua yhtiöosuudestaan.

Yhtiömies B on ollut kommandiittiyhtiön perustamisesta lähtien osakas ja on valmis ottamaan vastuulleen koko yrityksen. Yhtiömies A kysyi minulta neuvoa, miten heidän pitäisi hoitaa sukupolvenvaihdos yrityksessä ja tuolloin en tiennyt sukupolvenvaihdoksesta kovinkaan paljon. Minulla ei ollut vielä tuolloin aihetta opinnäytetyöhön ja niinpä pyysin Yhtiömies A:lta, että saisinko tehdä tutkimuksen heidän yrityksen sukupolvenvaihdoksesta ja tällä tavalla saisin annettua heille selvityksen sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta. Tämä sopi sekä Yhtiömies A:lle että Yhtiömies B:lle ja näin sain opinnäytetyölleni toimeksiantajan ja aiheen.

3.1 Vaihtoehtojen valinta luovutukselle

Kun olimme sopineet Yhtiömies A:n ja Yhtiömies B:n kanssa siitä, että teen heidän yritykselle tutkimuksen sukupolvenvaihdoksesta, keskustelimme asiasta aina heidän käydessä toimistollamme. Keskustelujen myötä minulle selvisi, mitä Yhtiömies A ja Yhtiömies B haluavat sukupolvenvaihdokselta ja mitkä ovat mahdollisia vaihtoehtoja luovutukselle.

Yhtiömies A ei halua antaa koko yhtiöosuuttaan Yhtiömies B:lle lahjana, vaan haluaa siitä jonkinlaisen rahallisen korvauksen. Täten pelkkä lahja luovutuksen muotona ei käy. Yhtiömies A ei myöskään halua, että Yhtiömies B:n pitäisi maksaa täysi hinta yhtiöosuudesta, joten pelkkä yrityskauppa ei ole vaihtoehto luovutukselle. Yhtiömies B ei luonnollisesti halua maksaa paljoo lahjaveroa, joten yhtiöosuudesta maksettavaa vastiketta ei kannata asettaa alle 50 prosenttiin Yhtiömies A:n yhtiöosuuden arvosta. Jäljelle jäävät tutkittavat vaihtoehdot ovat lahjanluonteinen kauppa, jossa maksettava vastike on yli 75 prosenttia yhtiöosuuden arvosta ja yli 50 prosenttia yhtiöosuuden arvosta. Nämä vaihtoehdot tarjoavat Yhtiömies B:lle mahdollisuuden saada täysi lahjaverohuojennus. Yhtiöosuudesta maksettavia vastikkeita ei ole hyvä asettaa tasan 75 prosenttiin tai 50 prosenttiin yhtiöosuuden käyvästä arvosta, koska kummassakin tapauksessa syntyy lahjaverovelvollisuus, jota voidaan toki huojentaa joko kokonaan tai osittain. Tämän johdosta valitsen tutkittaviksi kauppahinnoiksi 76 prosenttia ja 51 prosenttia yhtiöosuuden käyvästä arvosta.

3.2 Yrityksen arvo

Yrityksen arvo pitää määrittellä, jotta saadaan selville, minkä arvoinen on Yhtiömies A:n osuus yhtiöstä. Yrityksen käypää arvoa tarvitaan lahjanluonteisessa kaupassa lahjaveron suuruuden määrittämistä varten. Yritykselle pitää aluksi määrittää sekä tuottoarvo että substanssiarvo. Yhtiöosuuden arvon määrittelemisessä olen käyttänyt apuna Verohallinnon (2015b) ohjetta Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Tekemästani välitilinpäätöksestä (liite 7) saan arvonmäärityksessä tarvittavia tietoja. Välitilinpäätös kertoo yrityksen taloudellisen tilanteen 31.7.2016. Yrityksen edellinen tilikausi päättyi

31.12.2015 ja tuon jälkeen on yrityksessä tehty muutoksia, jotka vaikuttavat yrityksen arvoon ja siksi on hyvä käyttää välitilinpäätöstä.

Yrityksen taseessa on omistusrakennuksia ja -rakennelmia, jotka Verohallinnon (2015b, 33) ohjeen mukaisesti voidaan arvostaa aina vähintään tasearvoon. Käytän laskelmassani tasearvoja. Taseessa on koneissa ja kalustossa autoja, joiden todellinen luovutushinta pitää selvittää, kun tehdään lopullinen sukupolvenvaihdos. Arvonmäärityksessä käytän Yhtiömies A:n kertomia myyntihintoja autoille. Kun lopullinen sukupolvenvaihdos tehdään, on hyvä pyytää ammattimyyjältä kirjallinen lausunto autojen arvoista ja tuolloin käyttää hänen antamiaan arvoja. Muuten koneet ja kalusto arvostetaan Verohallinnon (2015b, 34) ohjeen mukaan tasearvoon.

Yhtiön taseessa on sijoituksia, jotka on laskelmassa arvostettu tasearvoon. Kun tehdään lopullista sukupolvenvaihdosta, pitää tämänkin erän käypä arvo selvittää Verohallinnon (2015b, 33) ohjeen mukaisesti. Arvon saa selvittämällä, mikä on sijoituksen arvo pörssissä. Käytän arvonmäärityksessä taseen arvoa, sillä minulla ei ole mahdollista selvittää erän todellista arvoa. Loput taseen saamiset arvostetaan Verohallinnon (2015b, 33–34) ohjeen mukaisesti tasearvoihin. Taseeseen on kirjattu välitilinpäätöshetkellä saamisiksi muun muassa myynti- ja verotilisaamisia. Menoennakoiksi on kirjattu etukäteen maksettujen vakuutuksien laskennallisia saamisia. Näitä syntyy, kun esimerkiksi vakuutuksen koko vuoden lasku on maksettu etukäteen ja välitilinpäätöshetkellä etukäteen maksettujen vakuutuksien loppuvuoden maksusuodet on kirjattu yhtiölle saamisiksi. Vielä lopuksi yrityksen pankkisaaminen arvostetaan ohjeen mukaisesti tasearvoon. (Vehmanen 2009.)

Kun lasketaan yhteen rakennuksien, koneiden ja kaluston, sijoitusten ja saamisten arvostetut arvot yhteen, lopputulokseksi saadaan Kb Yritys X Ky:n varojen arvo, jota käytetään substanssiarvoa laskettaessa. Seuraavaksi pitää arvostaa yrityksen velat. Velkoja ovat muun muassa ostovelat, ennakonpidätys-, sosiaaliturvamaksu- ja arvonlisäverovelat, jotka arvostetaan tasearvoon. Siirtovelkoja ovat muun muassa lomapalkkavelka ja sen sosiaaliturvamaksujen velka sekä kirjanpidossa käytetty laskennallinen eläkevakuutusmaksu. Laskennallinen eläkevakuutusmaksu syntyy palkanlaskennan ohjelmassa, jossa jokaisen palkanlaskennan yhteydessä ohjelma laskee sekä työntekijän että työnantajan maksettavan eläkevakuutusmaksun. Ohjelma kirjaa sen laskennalliseksi velaksi taseeseen, joka poistuu sieltä yrityksen maksaessa eläkevakuutusyhtiön lähettämän laskun.

Taseeseen on kirjattu toimintavaraus, jota ei lasketa mukaan yrityksen velkoihin. Toimintavaraus on vain kirjanpidossa tehty laskennallinen vapaaehtoinen varaus, joka kuitenkin aiheuttaa kirjanpitolain mukaisen laskennallisen verovelan. Laskennallisia verovelkoja ei

huomioida velkoina laskettaessa yrityksen substanssiarvoa, kuten käy ilmi Korkeimman oikeuden päätöksestä 2007:59. Ratkaisussa oli kyse kommandiittiyhtiön yhtiöosuuden arvostamisesta osituksessa ja kyseisessä tapauksessa yrityksen tekemä toimintavaraus piti purkaa substanssiarvoa laskettaessa. Toimintavarauksen tarkoituksena on siirtää yrityksen voittovaroja myöhempään tuloutukseen ja sitä myöten myöhemmin verotettavaksi. Purkaminen aiheuttaa lisäyksen tilikauden voittoon ja siten lisää verotettavaa tuloa. Minun arvonmäärityksessä ei ole yrityksen toimintavarausta huomioitu. Kb Yritys X Ky:n substanssiarvoksi tulee Verohallinnon (2015b) ohjeen mukaisesti laskettuna 127062,68 euroa, kuten arvonmäärityslaskelmasta (liite 8) käy ilmi. (Korkein oikeus; Verohallinto 2015b, 34.)

Seuraavaksi yrityksen arvonmäärittelyssä pitää laskea yrityksen tuottoarvo. Tämän laskemiseen tarvitaan Verohallinnon (2015b, 34–35) ohjeen mukaisesti kolmelta viimeiseltä tilikaudelta tuloslaskelman oikaistut tulokset. Viimeisin tilikausi päättyi 31.12.2015, joten laskelmaan tarvitaan vuoden 2013, 2014 ja 2015 tilinpäätöksien tietoja (liite 9). Kuvassa 10 on tehty Kb Yritys X Ky:n tuottoarvolaskelma. Jokaisen vuoden tilikauden tuloksesta on poistettu toimintavarauksen muutos. Yrittäjät eivät maksa itselleen palkkaa, vaan nostavat joka kuukausi niin sanottuna palkkana saman summan rahaa yksityisnostona. Olen tätä tietoa käyttänyt kuvan 10 tuottoarvolaskelmassa ja koko vuoden ”palkkatieto” on vähennetty tilikauden voitosta. Verotettavan tulon osuutta on vaikea arvioida, sillä yrityksen tulo verotetaan yhtiömiehiltä heidän henkilökohtaisena tulona. Tästä syystä olen laskelmassa käyttänyt Verohallinnon (2015b, 35) ohjeen mukaista 35 prosentin veroa. Oikaistuista tuloksista lasketaan keskiarvo, joka pääomitetään 15 prosentin korolla. Yrityksen tuottoarvoksi saadaan 61361,50 euroa.

Kb Yritys X Ky			
Tuottoarvo 31.7.2016 (tiedot muutettu)			
		Vuosi 2013	Vuosi 2014
		Vuosi 2015	
Tilikauden voitto	23822,31	27003,59	30498,53
Vapaaeht. varauksen muutos	109,22	500,67	-58,09
Laskennallinen palkka	-8600,00	-8600,00	-8600,00
Laskennallinen tulovero 35%	-8337,81	-9451,25	-10674,49
Oikaistu tulos	6993,72	9453,00	11165,96
Vuositulosten keskiarvo	9204,23		
Tuottoarvo (=T/i)	61361,50		

Kuva 10. Tuottoarvolaskelma

Yrityksen substanssiarvo 127062,68 euroa on suurempi kuin tuottoarvo 61361,50 euroa, joten Verohallinnon (2015b, 35) Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa ohjeen mukaan Kb Yritys X Ky:n käypänä arvona käytetään yrityksen substanssiarvoa. Kun käyvästä arvosta vähennetään äänettömän yhtiömiehen panos, jäljelle jää vastuunalaisien yhtiömiehien osuuksien arvo. Yhtiösopimuksen mukaan Yhtiömies A:lla on tietty omistusosuus yhtiöstä ja hänen yhtiöosuuden käyväksi arvoksi tulee 76069,42 euroa.

3.3 Yhtiömies A:n luovutusvoitto/-tappio ja verotuskohtelu

Laskettaessa yhtiöosuuden luovutusvoittoa, on ensin selvitettävä yhtiömiehen osuuden hankintameno eli arvo, jolla yhtiömies on osuutensa hankkinut. Laskemisessa on hyvä käyttää apuna Verohallinnon lomaketta Yhtiöosuuden luovutusvoiton laskeminen (liite 5) ja olen käyttänyt kyseistä lomaketta apuna tässä kappaleessa tehdyissä laskelmissa. Kb Yritys X Ky on syntynyt TVL 24 §:n mukaisella toimintamuodon muutoksella, joten yhtiöosuuden hankintamenoa pidetään Yhtiömies A:n toiminimen muutoshetkellä kirjanpidossa ollutta oman pääoman määrää. Pääoman määrä on kirjattu kommandiittiyhtiön kirjanpidossa Yhtiömies A:n sijoitukseksi yhtiön perustamisen yhteydessä. Yhtiöosuuteen lasketaan mukaan myös yhtiömiehen yksityistilin positiivinen saldo. Positiivinen saldo muodostuu yhtiömiehen yhtiöön tekemien sijoitusten ja hänelle kuuluvien voitto-osuuksien määrästä, joiden yhteenlasketusta summasta vähennetään yhtiömiehen yksityisnostot. Luovutushetken mukaisen yksityistilin saldon lisäksi yhtiöosuuden hankintamenoa laskettaessa huomioon otetaan myös yhtiömiehelle kuuluva osuus yhtiön kuluvan tilikauden voittovaroista, joka lasketaan Kb Yritys X Ky:lle tehdystä välitilinpäätöksestä. Yrityksen

taloustietojen perusteella Yhtiömies A:n yhtiöosuuden hankintamenoksi muodostui 79376,69 euroa. (Verohallinto 2010, 3.)

Kappaleessa 3.1. valitsin kaksi myyntivaihtoehtoa yhtiöosuuden luovutukselle vertailtaviksi, jotka ovat 76 prosenttia ja 51 prosenttia Yhtiömies A:n yhtiöosuuden arvosta. Myyntihinnat ovat tällöin 57812,76 euroa ja 38795,41 euroa. Koska Yhtiömies A:n yhtiöosuudella on arvoa, syntyy kummastakin luovutusvaihtoehdosta hänelle luovutustappioita (kuva 11). Todellista hankintamenoa käytetään luovutusvoittoa laskettaessa silloin, kun hankintameno on suurempi kuin hankintameno-olettama 40 prosenttia luovutushinnasta (omistus yli 10 vuotta). TVL 47.4 §:n mukaisesti lahjanluonteisessa kaupassa jaetaan luovutus maksetun hinnan ja käyvän arvon suhteessa sekä vastikkeelliseen että vastikkeettomaan osaan. Vastikkeellisesti luovutetun yhtiöosuuden hankintamenoksi katsotaan siihen kohdistuva osa omaisuuden hankintamenosta. Muu osa hankintamenosta jää luovutusvoittoa/-tappiota laskettaessa vähentämättä. (Verohallinto 2010, 8.)

Kb Yritys X Ky		
Yhtiömies A:n luovutusvoitto/-tappio (tiedot muutettu)		
Yhtiöosuuden arvo	76069,42	
	76 %	51 %
Luovutushinta	57812,76	38795,41
./ Hankintameno (76% / 51% osuus)	60326,28	40482,11
./ Hankintameno-olettama 40%	23125,10	15518,16
Luovutusvoitto/-tappio	-2513,52	-1686,70

Kuva 11. Luovutusvoitot/-tappiot laskettaessa kahdella myyntihinnalla

Usein sukupolvenvaihdosluovutuksen yhteydessä yhtiöosuuden luovutushinta on pienempi kuin luovuttajan hankintameno ja tällöin luovuttajalle syntyy luovutustappiota, kuten Yhtiömies A:n kohdalla käy. Yhtiömies A:n henkilökohtaisessa verotuksessa, TVL 50 §:n 1 momentin mukaan, omaisuuden luovutuksesta syntynyt tappio voidaan vähentää omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta verovuonna ja viitenä seuraavana vuotena. Vähennyksiä voi tehdä sitä mukaan kuin voittoa syntyy. Tietyissä tilanteissa on TVL 50 §:n 2 momentissa säädetty luovutustappion vähennyskelvottomuudesta. Lainkohdassa ei ole mainittu sukupolvenvaihdosluovutuksissa syntynyttä luovutustappiota, joten syntynyt tappio voidaan vähentää omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta riippumatta siitä, olisi-ko luovutusvoitto ollut veronalainen tai verovapaa. (Verohallinto 2013.)

3.4 Yhtiömies B:n verotuskohtelu

Verotuksessa luovuttajan yhtiöosuuden hankintamenolla on merkitystä aikanaan osuuden edelleen luovutuksessa. Yhtiöosuudesta maksettu kauppahinta katsotaan yhtiöosuuden hankintamenoksi vastikkeellisessa kaupassa. Käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero katsotaan lahjaksi, kun yhtiöosuudesta suoritettava vastike on enintään $\frac{3}{4}$ osuuden käyvää arvosta. Lähtökohtaisesti tuolloin ostajan on suoritettava lahjaveroa. Yhtiöosuuden luovutuksen vaihtoehdoksi valittiin lahjanluonteinen kauppa, jossa maksettava vastike on joko 76 prosenttia tai 51 prosenttia Yhtiömies A:n yhtiöosuuden käyvää arvosta. (Verohallinto 2013.)

Kb Yritys X Ky		
Yhtiömies A:n yhtiöosuuden käypä arvo	76069,42	
	76 %	51 %
Maksettava vastike	57812,76	38795,41
Saatavan lahjan arvo	18256,66	37274,02
Lahjaveron määrä		
Veroton osuus	3999,00	3999,00
Lahjanarvo	18256,66	37274,02
Veronalainen osuus	14257,66	33275,02
Alaspäin pyöristetty lahjanarvo	xxxxx	xxxxx
Vero alarajan kohdalla	xxxxx	xxxxx
Vero ylimenevästä osasta (xx% / xx%)	xxxxx	xxxxx
Maksettava lahjavero	2090,00	4850,33

Kuva 12. Yhtiömies B:n saaman lahjan arvo ja lahjaveron määrä

Kuvassa 12 on laskettu alihintaisista luovutuksista syntyville lahjoille arvot, jonka Yhtiömies B saa yhtiöosuuden luovutuksessa. Lahjavero lasketaan lahjaverotaulukon (liite 3) mukaisesti. Laskennassa käytetään ensimmäistä veroluokkaa, koska Yhtiömies B on Yhtiömies A:n poika. Lahjasta on verotonta 3999 euroa, joka ensin vähennetään koko lahjan arvosta. Tämän jälkeen laskettaessa lahjaveroa, lahjan arvo pyöristetään alaspäin sadan euron tarkkuudella ja tästä lasketaan maksettava vero. Jos Yhtiömies B maksaa vastiketta 76 prosenttia yhtiöosuuden käyvää arvosta, ei hänen tarvitse maksaa PerVL 18 §:n mukaisesti lahjaveroa, sillä maksettu vastike on suurempi kuin kolme neljännestä yhtiöosuuden käyvää arvosta. Verotuksessa katsotaan tuolloin, että hän ei ole saanut lahjaa lain-

kaan. Jos Yhtiömies B maksaa vastiketta 51 prosenttia yhtiöosuuden käyvästä arvosta, tulee hänelle maksettavaksi lahjaveroa 4850,33 euroa. Perintö- ja lahjaverolaki antaa kuitenkin mahdollisuuden huoventaa maksuunpantavaa veroa niin, että Yhtiömies B:n ei tarvitse maksaa lahjaveroa lainkaan.

PerVL 55 §:n mukaan lahjaveron voidaan jättää panematta maksuun kokonaan, jos luovutuksen kohteena on yritys kokonaan tai yrityksen osa. Lisäksi luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa saamassaan yrityksessä ja maksettu vastike on yli 50 prosenttia yhtiöosuuden käyvästä arvosta. Koska nämä kaikki ehdot täyttyvät Kb Yritys X Ky:lle suunnitelmassa sukupolvenvaihdoksessa, ei Yhtiömies B:n tarvitse maksaa lahjaveroa. Jotta lahja tulee verottomana, pitää hänen esittää huoventusta koskeva pyyntö Verohallinnolle ennen lahjaverotuksen toimittamista. (Verohallinto 2013.)

Jos Yhtiömies B luovuttaa pääosan hankkimastaan yhtiöosuudesta ennen kuin lahjaverotuksen toimittamispäivästä on kulunut viisi vuotta, hän menettää saadun huoventuksen. Tämä tarkoittaa sitä, että hän joutuu maksamaan huoventetun lahjaveron määrän eli 4850,33 euroa. Lisäksi PerVL 55.6 §:n mukaan huoventettua määrää korotetaan 20 prosentilla, jolloin maksettava summa on 5820,40 euroa. Jos yritystoiminta joudutaan lopettamaan viiden vuoden aikaan muun muassa konkurssin, sairauden, kuoleman, kannattamattomuuden tai muun niihin verrattavan omaisuuden luovuttamisen takia, ei huoventettua lahjaveroa joudu maksamaan. (Verohallinto 2013.)

3.5 Yhteenveto

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää yhtiömiehille sukupolvenvaihdoksen vaihtoehtoja sekä yhtiömiehiin kohdistuvaa verotuskohtelua. Kun otettiin huomioon yhtiömiesten omat toiveet sukupolvenvaihdoksessa, katsoin parhaimmaksi valita tutkittaviksi vaihtoehtoisiksi kaksi erisuuruista lahjanluonteista kauppaa. Valittujen vaihtoehtojen mukaan, Yhtiömies B joutuu maksamaan Yhtiömies A:lle yhtiöosuudesta vastiketta, mutta hänelle ei tule maksettavaa lahjaveroa. Tällöin Yhtiömies B tarvitsee rahoitusta vain yhtiöosuuden maksamiseen.

Kb Yritys X Ky on toiminut yli 17 vuotta. Se on hyvin hoidettu ja menestyvä yritys, jolla on rahallista arvoa. Kun tehdään yritykseen arvonmääritys, auttaa se selventämään yrityksen todellista rahallista arvoa. Yhtiömiehet eivät ole tehneet yrityksestä ylisuuria yksityisnostoja, vaan tilikauden voitoista on aina osa jätetty yrityksen käyttöön ja tällä rahalla on tehty investointeja. Tämän johdosta Yhtiömies A:n yhtiöosuuden arvo on merkittävän kokoinen ja yhtiöosuuden suuruuden vuoksi Yhtiömies A tulee saamaan osuutensa myynnistä luov-

vutustappiota. Luovutusvoittoa hän voi saada vain myymällä yhtiöosuutensa suuremmalla kuin mikä on hänen yhtiöosuutensa käypä arvo. Myynnin tappiollisuudesta johtuen Yhtiömies A:lle ei tule veroseuraamuksia yhtiöosuuden myynnistä ja hän voi vähentää tappion omassa henkilökohtaisessa verotuksessa.

Tutkimukseen valituiden vaihtoehtojen mukaan, Yhtiömies B joutuu maksamaan yhtiöosuudesta isälleen joko yli 57 tuhatta euroa tai yli 38 tuhatta euroa. Kyseiset hinnat ovat sen verran isoja, että oletettavasti hän joutuu ottamaan ulkoista rahoitusta vastikkeeseen maksuun. Hän saa lahjana joko yli 18 tuhatta euroa tai yli 37 tuhatta euroa, mutta hänen onneksen hänen ei tarvitse maksaa niistä lahjaveroa, kun hyödynnetään PerVL:n sukupolvenvaihdoksen huojennuksia. Yhtiömies B:n tulee tiedostaa se, että hän joutuu sitoutumaan yritykseen seuraavaksi viideksi vuodeksi, ettei hän menetä lahjan verottomuutta. Jotta sekä Yhtiömies A:n että Yhtiömies B:n verotuskohtelut toteutuvat tutkimuksen mukaisesti, heidän kannattaa ennen sukupolvenvaihdoksen toteuttamista hakea ennakkoratkaisua Verohallinnolta. Heidän on hyvä myös varmistaa, ettei VOVA:n veroasiamies tee ennakkoratkaisusta valitusta hallinto-oikeuteen ja valituksellaan onnistu kumoamaan Verohallinnon ennakkoratkaisua.

4 Pohdinta

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuottaa Kb Yritys X Ky:n vastuunalaisille yhtiömiehille selvitys siitä, miten he voivat toteuttaa sukupolvenvaihdoksen kommandiittiyhtiössään. Yhtiömiehiä kiinnostaa, miten verottaja tulee heitä kohtelemaan sukupolvenvaihdoksessa ja siihenkin olen pyrkinyt antamaan vastauksen opinnäytetyössäni. Tässä luvussa tarkastelen tutkimuksen tuloksia ja luotettavuutta. Lisäksi annan kehittämis- ja jatkoehdotuksia, joita opinnäytetyöprosessin aikana havaitsin. Luvun lopussa arvioin muun muassa opinnäytetyöni prosessia, mitä olen tästä kaikesta oppinut ja miten tutkimuksen tekeminen on kehittänyt minua ammatillisesti.

Kuten aikaisemminkin on todettu, on sukupolvenvaihdos yrityksessä pitkä prosessi. Sen toteuttamiseen tarvitaan aikaa, jotta se onnistuu kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla. Henkilöyhtiön, kuten kommandiittiyhtiön, sukupolvenvaihdoksesta ei ole kirjoitettu opaskirjoja, joten oli haastavaa tutkia sukupolvenvaihdoksen toteutusta. Osakeyhtiöiden sukupolvenvaihdoksista on kirjoitettu omia kirjoja, joissa kerrotaan eri vaihtoehtoja sukupolvenvaihdokselle. Sukupolvenvaihdos kommandiittiyhtiössä on kuitenkin mahdollista toteuttaa ja sen olen tässä opinnäytetyössäni onnistunut todentamaan. Verohallinnolla on Internet-sivuillaan monia hyviä ohjeita ja esimerkkejä, joita hyödyntämällä pystyy laskemaan muun muassa yritykselle arvon, yhtiömiehen yhtiöosuudelle arvon sekä yhtiömiesten verotuskohtelun tilanteissa, joissa sukupolvenvaihdoshuojennuksia ei ole otettu huomioon.

Laskelmissa on käytetty yrityksen todellisia taloudellisia lukuja ja laskelmien perusteella voidaan todeta, että Kb Yritys X Ky:ssä on hyvä toteuttaa sukupolvenvaihdos lahjanluonteisella kaupalla joka on yli 50 prosenttia Yhtiömies A:n yhtiöosuuden käyvästä arvosta. Tällöin on mahdollista saada täysi perintö- ja lahjaverolain mukainen sukupolvenvaihdoshuojennus, jolloin Yhtiömies B:lle ei kauppahinnan lisäksi tule lahjaveroa maksettavaksi. Kuten useissa lähteissä kerrottiin, lahjanluonteisissa luovutuksissa usein luovuttaja ei saa luovutuksestaan voittoa vaan tappiota. Yhtiömies A:n luovutustappio ei ollut yllätys, kun otetaan huomioon yrityksen hyvä taloudellinen tila. Uskon, että laskelmavaihtoehdot antavat Yhtiömies A:lle ja Yhtiömies B:lle hyvän selvityksen sukupolvenvaihdoksen rahallisista vaikutuksista. Toivottavasti opinnäytetyöni auttaa yhtiömiehiä lopullisen sukupolvenvaihdoksen toteutusvaihtoehdon valinnassa.

Koska sukupolvenvaihdos toteutetaan vasta vuonna 2017, joudutaan laskelmat tekemään uudelleen. Tässä käytettyä heinäkuun välitilinpäätöstä ei voi hyödyntää vuonna 2017, sillä kuluva tilikausi päättyy joulukuun viimeisenä päivänä ja tuolloin tehdään jälleen uusi viral-

linen tilinpäätös. Lopulliseen sukupolvenvaihdokseen joutuu Verohallinnon ennakkoratkaisua varten tekemään vielä uuden välitilinpäätöksen, sillä laskelmiin tarvitaan kuluvan tilikauden tulos yhtiömiehen hankintamenoa varten. Jo keväällä 2016 yhtiömiehet päättivät tehdä investoinnin, joka toteutuu syksyllä. Kyseinen investointi tulee nostamaan taseen arvoa. Investoinnista johtuen opinnäytetyössäni laskettu yrityksen arvo ei investoinnin taseeseen kirjaamisen jälkeen ole enää oikea ja yrityksen arvo pitää määrittää uudelleen. Keväällä 2016 yrityksen tasetta kevennettiin ja ennen lopullista sukupolvenvaihdosta sitä tullaan keventämään lisää. Näin saadaan taseesta pois omaisuuserä, joka ei ole yritykselle välttämätön. Sukupolvenvaihdos on aiheena mielenkiintoinen ja tekemääni tutkimukseen voisi tehdä jatko-osan. Siinä voitaisiin selvittää mitä toimintoja tehtiin yrityksessä vielä ennen sukupolvenvaihdosta ja miten sukupolvenvaihdos lopulta toteutettiin yrityksessä.

On tärkeää, että yrittäjät hakevat Verohallinnolta ennakkoratkaisua sukupolvenvaihdoksen toteutukseen. Kun he ovat saaneet ennakkoratkaisun, heidän pitää muistaa vaatia verotuksessaan ratkaisun mukaista verotuskohtelua. Jos ennakkoratkaisu ei ole sellainen, jota kannattaisi vaatia noudatettavaksi, voi aina hakea muutosta saatuun ratkaisuun. Ennakkoratkaisun ja muutoksen hakeminen vaikuttavat sukupolvenvaihdoksessa toteutuksen lopulliseen ajankohtaan, mutta pitää muistaa myös, että veroasiamies saattaa pahimmassa tapauksessa siirtää toteutusta omalla valituksellaan. Koska sukupolvenvaihdosprosessi on näin haastava, suosittelen sen toteuttamista taholla, jolla on ammattitaitoa ja kokemusta sukupolvenvaihdoksista.

4.1 Opinnäytetyöprosessini ja mitä siitä opin

Sovittuamme Kb Yritys X Ky:n yhtiömiesten kanssa siitä, että teen opinnäytetyönäni tutkimuksen heille sukupolvenvaihdoksen toteuttamisesta, aloitin aiheeseen liittyvän kirjallisuuden lukemisen. Tuolloin en tiennyt, miten kommandiittiyrityksessä voidaan tehdä omistajanvaihdos sukupolvenvaihdoshuojennuksia hyödyntäen. Tiesin vain, että sukupolvenvaihdoshuojennuksia voidaan hyödyntää maatalouden lisäksi yritysten sukupolvenvaihdoksissa. Sukupolvenvaihdos yrityksessä on aiheena todella vaikea. Aiheeseen kytkeytyy monia eri lakeja. Verotus määrää paljon miten sukupolvenvaihdos rahallisesti toteutetaan ja minkälainen vaihtoehto luovutukselle valitaan. Aiheen vaikeuden ja haastavuuden vuoksi, jouduin lukemaan paljon aineistoja ennen kuin olin valmis aloittamaan opinnäytetyön kirjoitusprosessin.

Opinnäytetyöni toimeksiantaja haluaa, että työni on valmis vuoden 2016 lopussa. Minä asetin itselleni ihan eri tavoitteet työn valmistumiselle. Päätin toukokuussa 2016 aloittaes-

sani opinnäytetyön tekemisen, että työni on valmis noin 6 kuukauden kuluessa. Olen pyssynyt omassa aikataulussani hyvin, vaikka kirjoitusprosessin aikana sattui ja tapahtui kaikenlaista, jotka vaikeuttivat ja hidastivat kirjoitusprosessia. Onneksi esteet eivät olleet ylitsepääsemättömiä ja olen saanut kirjoitustyöni päätökseen.

Oli haastavaa kirjoittaa opinnäytetyö sukupolvenvaihdoksesta. Aihe on mielenkiintoinen ja todella laaja, ja kirjoitettavaa olisi ollut paljon enemmän kuin mitä tähän työhöni sisällytin. Aiheen vaikeudesta johtuen, olin välillä pyörällä päästäni eri lakien vaikutuksista sukupolvenvaihdokseen. Lähdemateriaalia löytyi kiitettävästi. Ongelmaksi koin muun muassa sen, että kaikkia lähteitä ei ole ehditty päivittämään yhtä nopeasti kuin lait ja asetukset muuttuvat. Esimerkkinä tästä on pääomaveroprosentin muutokset ja tulorajat, joita muutetaan melkein vuosittain. Lisäksi PerVL:n verohuojennusta koskevan maksuajan pituus oli pidentetty viidestä vuodesta 10 vuodeksi vuonna 2015. Koko työn tekemisen ajan piti kullustella mitä lainsäädännössä tapahtuu, jotta työn tietoperusta on ajantasainen ja totuudenmukainen. Nytkin hallitus suunnittelee vuodelle 2017 perintö- ja lahjaverolakiin kevenystä ensimmäisiin veroluokkiin, jonka toteutuminen muuttaa laskelmissa käytettävää lahjaverotaulukkoa.

Oman haasteen lähteiden osalta loi opinnäytetyön toimeksiantajan yhtiömuoto. Useissa lähteissä oli kirjoitettu osakeyhtiöitä varten sukupolvenvaihdokselle ohjeita ja esimerkkejä. Henkilöyhtiöiden kohdalla huomioitavia erityispiirteitä käsiteltiin omissa erillisissä kappaleissa, joka osaltaan vaikeutti kokonaisuuden hahmottamista. En löytänyt lähettä, jossa olisi käsitelty ainoastaan kommandiittiyhtiön sukupolvenvaihdosta. Toivottavasti joku kirjailija kirjoittaa vielä oppaan sukupolvenvaihdoksesta kommandiittiyhtiössä. Verohallinnolla on hyviä ohjeita Internet-sivuillaan ja ne auttoivat paljon muun muassa yrityksen arvonnäyttämässä ja yhtiömiesten verotuskohtelun tutkimisessä.

Olen ammatiltani kirjanpitäjä ja olen aina ollut ”numeroihminen”. Tämän takia halusin opinnäytetyössäni käyttää myös numerotietoja enkä pelkästään teoriaa. Jo ammattini puolesta joudun opiskelemaan uusia asioita ja olen aina ollut innokas oppimaan uutta. Tämän opinnäytetyön johdosta olen jälleen oppinut uutta tietoa, jota toivottavasti pääsen myöhemminkin hyödyntämään työssäni. Koska minulla ei ole kokemusta sukupolvenvaihdoksen toteutuksesta, en tule sitä ensi vuonna tekemään toimeksiantajalleni, vaan toteutuksen tulee tekemään alan ammattilainen. Pääsen kuitenkin seuraamaan prosessia läheltä, sillä yrityksen kirjanpitäjänä tuotan tarpeellista tietoa sukupolvenvaihdosta varten. Näitä ovat muun muassa vuoden 2016 tilinpäätös ja välitilinpäätös sitten, kun on vaihdoksen aika. Mielenkiinnolla jään seuraamaan, miten ammattilaiset tekevät Kb Yritys X Ky:n su-

kupolvenvaihdoksen. Samalla selviää, että miten hyvin olen onnistunut tekemässäni tutkimustyössä.

Olen pikkutarkka ihminen ja kun teen jotain, teen sen heti kunnolla ja perinpohjaisesti. Ominaisuuteni johdosta koin haasteelliseksi pysyä tutkimukselle asettamissani rajoissa. Olisin halunnut tehdä teoriaosasta sellaisen, jota muutkin kommandiittiyhtiöt voisivat mahdollisesti hyödyntää. Tämä olisi kyllä laajentanut teoriaosaa huomattavasti. Mielestäni loppujen lopuksi onnistuin pysymään opinnäytetyölleni asettamissa rajauksissa. Opinnäytetyön tekeminen, työn ja perheen yhteensovittaminen on haastavaa ja uuvuttavaa, jossa prosessin aikana yleensä perheelle joutuu varaamaan arjessa ja viikonloppuisin vähemmän aikaa. Kun katson kirjoittamaani raporttia, on ”uhraus” mielestäni sen arvoinen. Lopuksi toivon vain, että tästä tekemästani opinnäytetyöstä on apua muillekin, jotka harkitsevat sukupolvenvaihdosta kommandiittiyhtiössä.

Lähteet

- Aarnio, A., Kangas, U., Puronen, P. & Rabinä, T. 2011. Perunkirjoitus ja perinnön vero-seuraamukset. 7. uudistettu painos. Talentum Media Oy. Helsinki.
- Elo-Pärssinen, K & Talvitie, E. 2010. Perheyritys on enemmän. WSOYpro Oy. Juva.
- EK. 2012. Perheyritysbarometri 2012. Elinkeinoelämän keskusliitto & Perheyritysten liitto. Luettavissa: <https://ek.fi/wp-content/uploads/Perheyritysbarometri-2012.pdf>. Luettu 23.10.2016.
- EK. 2015. Perheyritysbarometri 2015. Elinkeinoelämän keskusliitto & Perheyritysten liitto. Luettavissa: https://ek.fi/wp-content/uploads/Perheyritysbarometri_2015-3.pdf. Luettu: 23.10.2016.
- Engblom, A., Holla, J., Järvinen, J., Kellas, S., Lampinen, A., Lepistö, M., Nuotio, V-P., Paronen, V., Rautajuuri, A-L., Sandelin, E., Torkkel, T. & Äimä, K. 2013. Elinkeinoverotus. 1. painos. KPMG ja Edita Publishing Oy. Helsinki.
- Gauriloff, J. 2016. Avioehtosopimus, lahjakirja ja testamentti sekä edunvalvontavaltuus. Asianajotoimisto Ferenda Oy. Luettavissa: <http://www.ferenda.fi/avioehtosopimus-lahjakirja-ja-testamentti-seka-edunvalvontavaltuus/>. Luettu: 10.8.2016.
- Grant Thornton. 2016. Due diligence. Luettavissa: <http://www.gtf Finland.com/Palvelut/Neuvontapalvelut/Due-diligence.asp>. Luettu: 7.8.2016.
- Heinonen, J. 2005. Yrityksen sukupolvenvaihdoksen onnistuminen. Teoksessa Heinonen, J. (toim). Yrityksen sukupolven- ja omistajanvaihdos. s.152-159. Tietosanoma Oy. Helsinki.
- Heinonen, J. & Stenholm, P. 2005. Johdatus perheyrittäjyyteen ja sukupolvenvaihdokseen. Teoksessa Heinonen, J. (toim). Yrityksen sukupolven- ja omistajanvaihdos. s.11-21. Tietosanoma Oy. Helsinki.
- Hoppu, E. & Hoppu, K. 2011. Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet. 13. painos. Talentum Media Oy. Helsinki.

- Ikäheimo, S., Malmi, T. & Walden, R. 2016. Yrityksen laskentatoimi. 6. uudistettu painos. Talentum Media Oy. Helsinki.
- Immonen R. 2015. Yritysjärjestelyt. 6. uudistettu painos. Talentum Media Oy. Helsinki.
- Immonen, R. & Lindgren, J. 2013. Onnistunut sukupolvenvaihdos. 4. uudistettu painos. Talentum Media Oy. Helsinki.
- Intotalo. 2010. Yrittäjäpolvenvaihdoskoulutus. Luettavissa: http://www.hyvajatkkaa.fi/media/koulutus/ypv_3-jakso_kooste_web.pdf. Luettu: 7.8.2016.
- Juusela, J. & Tuominen, S. 2016. Sukupolvenvaihdoksen verotus. Jatkuvatäydenteinen teos. Päivitetty viimeksi 23.3.2016, Talentum Media Oy. Saatavilla: fokus.talentum.fi. Luettu: 14.8.2016.
- Kb Yritys X Ky. 2016. Kb Yritys X Ky:n kotisivut. Luettavissa: (linkki poistettu). Luettu: 11.9.2016.
- Kankaanpään Yrittäjät ry 2014. Arvonmääritys. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/satakunnan-yrittajat/kankaanpaan-yrittajat/a/yrittajan-abc/omistajan-ja-sukupolvenvaihdos/arvonmaaritys-316987>. Luettu: 31.7.2016.
- Katramo, M., Laurila, J., Matinlauri, I., Niemelä, J., Svennas, K. & Wilkman, N. 2013. Yrityskauppa. 2. painos. Talentum Media Oy. Helsinki.
- Keskuskaupakamari. Immateriaalioikeus. Luettavissa: <http://kauppakamari.fi/markkinat-ja-pelisaannot/lainsaadanto/ipr/>. Luettu: 31.7.2016.
- Kess, M. 2011. Onnistunut sukupolvenvaihdos. Edita Publishing Oy. Helsinki.
- Korkein oikeus. KKO:2007:59, Kommandiittiyhtiö – Negatiivinen oma pääoma. Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2007/20070059>. Luettu: 2.10.2016.
- Kukkonen, A. & Kemell, A-M. 2010. Yhtiöosuuden luovutus tuloverotuksessa ja lahjavero-
tuksessa. Diaarinumero: 330/349/2010. Verohallinto. Helsinki. Luettavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Yhtioosuuden_luovutus_tuloverotuksessa_j\(9911\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Yhtioosuuden_luovutus_tuloverotuksessa_j(9911)). Luettu: 30.7.2016.

Kukkonen, M. & Walden, R. 2014. Pk-yrityksen verosuunnittelu. 2. painos. Talentum Media Oy. Helsinki.

Lakari, T. & Engblom, A. 2016. Käytännön sukupolvenvaihdos, yritysrakenteet ja verotus. ST-Akatemia Oy. Helsinki.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2016. Tilinpäätäjän käsikirja. 3. uudistettu painos. Talentum Media Oy. Helsinki.

Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2015. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. 9. uudistettu painos. Talentum Media Oy. Helsinki.

Lindblad, M. 2013. Due Diligence tuo mielenrauhaa yrityskaupassa. Luettavissa: <http://lindblad.fi/due-diligence/>. Luettu: 7.8.2016.

Malinen, P. & Stenholm, P. 2005. Sukupolvenvaihdos, yritys ja ihmiset. Teoksessa Heinonen, J. (toim). Yrityksen sukupolven- ja omistajanvaihdos. s.29-50. Tietosanoma Oy. Helsinki.

Minilex. 2015-2016. Tilinpäätöserien määritelmät. Luettavissa: <http://www.minilex.fi/a/tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6serienm%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4t>. Luettu: 31.7.2016.

Myrsky, M. & Råbinä, T. 2014. Henkilökohtaisen tulon verotus. 2. uudistettu painos. Talentum Media Oy. Helsinki.

Ossa, J. 2005. Sukupolvenvaihdoksen oikeudellinen sääntely. Teoksessa Heinonen, J. (toim). Yrityksen sukupolven- ja omistajanvaihdos. s.62-119. Tietosanoma Oy. Helsinki.

Ossa, J. 2009. Perinnön ja lahjan verokohtelu. Talentum Media Oy. Helsinki.

Ossa, J. 2013. Tuloverolaki käytännössä. 1 painos. Talentum Media Oy. Helsinki.

Ossa, J. 2016. Perintö- ja lahjaverotus. Jatkuvatäydenteinen teos. Talentum Media Oy. Helsinki.

Puronen, P. 2015. Perintö- ja lahjaverotus. 11. uudistettu painos. Talentum Media Oy. Helsinki.

PwC Suomi. 2015. Yhtiön omistajanvaihdokseen valmistuminen yritysjärjestelyllä. Luettavissa: <https://uutishuone.pwc.fi/yhtion-omistajanvaihdokseen-valmistautuminen-yritysjarjestelylla/>. Luettu: 1.8.2016.

Stenholm, P. 2005. Yrityksen sukupolvenvaihdos ja sen suunnittelu. Teoksessa Heinonen, J. (toim). Yrityksen sukupolven- ja omistajanvaihdos. s.22-28. Tietosanoma Oy. Helsinki.

Suomen Yrittäjät. 2014. Kauppatavat. Luettavissa: <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/minustako-yrittaja/omistajanvaihdos/kauppatavat-317419>. Luettu: 7.8.2016.

Tilastokeskus. Vaihto-omaisuus. Luettavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/vaihtoomaisuus.html>. Luettu: 31.7.2016.

Turun Sanomat. 2016. KHO: Sukupolvenvaihdoksesta voi selvitä ilman lahjaveroa. Luettavissa: <http://www.ts.fi/uutiset/talous/2662685/KHO+Sukupolvenvaihdoksesta+voi+selvita+ilman+lahjaveroa>. Luettu: 21.8.2016.

Uudenmaan Lakimiehet Oy. Kauppakirjojen ja asiakirjojen laadinta kaikkiin tarpeisiin – ammattitaidolla. Luettavissa: <http://www.uudenmaanlakimiehet.fi/lakipalvelut/kauppakirjat-ja-muut-asiakirjat>. Luettu: 9.8.2016.

Vehmanen, J. 2009. Veritaksen asiakasomistajille Aktian osakkeita ensi viikolla. Turun Sanomat. Luettavissa: <http://www.ts.fi/uutiset/talous/1074338665/Veritaksen+asiakasomistajille+Aktian+osakkeita+ensi+viikolla>. Luettu: 9.10.2016.

Verohallinto. 2010. Yhtiöosuuden luovutus tuloverotuksessa ja lahjaverotuksessa. Luettavissa: https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Yhtiöosuuden_luovutus_tuloverotuksessa_j. Luettu: 21.8.2016

Verohallinto. 2013. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa, 9. Avoimen ja kommandiittiyrityksen sukupolvenvaihdos yhtiöosuuden kaupalla. Luettavissa: <http://www.vero.fi/fi>

FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Yrityksen_sukupolvenvaihdos_verotuksessa(27260). Luettu: 21.8.2016.

Verohallinto. 2014. Ennakkoratkaisu- ja poikkeuslupahakemuksen tekeminen ja siihen annettava päätös. Luettavissa: https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Ennakkoratkaisu_ja_poikkeuslupahakemukse. Luettu: 28.8.2016.

Verohallinto. 2015a. Lahjan arvostaminen. Luettavissa: [http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahja/Lahjan_arvostaminen\(9205\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahja/Lahjan_arvostaminen(9205)). Luettu: 23.10.2016.

Verohallinto. 2015b. Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa. Diaarinumero: A182/200/2015. Luettavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Varojen_arvostaminen/Varojen_arvostamista_perinto_ja_lahjaver\(38931\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Varojen_arvostaminen/Varojen_arvostamista_perinto_ja_lahjaver(38931)). Luettu: 30.7.2016

Verohallinto. 2015c. Lahja. Luettavissa: <https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahja>. Luettu: 10.8.2016.

Verohallinto. 2015d. Lahjaveron määrä. Luettavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahja/Lahjaveron_maara\(37275\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahja/Lahjaveron_maara(37275)). Luettu: 10.8.2016.

Verohallinto. 2016a. Varainsiirtovero. Luettavissa: <https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Varainsiirtovero>. Luettu: 30.10.2016.

Verohallinto. 2016b. Omaisuuden luovutusvoitot ja -tappiot luonnollisen henkilön tuloverotuksessa. Luettavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Omaisuuden_luovutusvoitot_ja_tappiot_luo\(39054\)#13_Luovutustappiot_](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Omaisuuden_luovutusvoitot_ja_tappiot_luo(39054)#13_Luovutustappiot_). Luettu: 21.8.2016.

Villa,S. 2013. Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. 4. uudistettu painos. Talentum Media Oy. Helsinki.

YTJ. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä. Luettavissa: <https://tietopalvelu.ytj.fi/yritystiedot.aspx?yavain=1311104&tarkiste=73BB8A7CBE1635046DB3ECB47D3393BF87FF6766>. Luettu: 11.9.2016.

Liitteet

Liite 1. Lyhenneluettelo

AKYL	laki avoimesta ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389
ArvL	laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142
DD	Due diligence
EK	Elinkeinoelämän keskusliitto
HTL	Henkilötietolaki 22.4.1999/523
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KKO	Korkein oikeus
KirjPL	kirjanpitolaki 30.12.1997/1336
KL	kauppalaki 27.3.1987/355
KVL	Keskusverolautakunta
OikeustoimiL	laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228
PerVL	perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378
PRH	Patentti- ja rekisterihallitus
PL	Perheyrittäjien liitto
TVL	tuloverolaki 30.12.1992/135
VML	laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558
VOVA	Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö

Liite 2. Lahjansaajan sukulaisuussuhde lahjanantajaan

Lahjansaajan sukulaisuussuhde lahjanantajaan

Lahjaveron määrään vaikuttaa lahjanantajan ja lahjansaajan välinen sukulaisuussuhde, jonka mukaan veroluokka määräytyy. Veroluokkia on kaksi:

1. veroluokka:

- lahjanantajan aviopuoliso ja rekisteröidyn parisuhteen osapuoli
- lahjanantajan avopuoliso, jolla on tai on ollut yhteinen lapsi lahjanantajan kanssa tai joka on aikaisemmin ollut avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa lahjanantajan kanssa
- lahjanantajan suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen (lapsi, lapsenlapsi, vanhempi, isovanhempi jne.)
- lahjanantajan aviopuolison ja rekisteröidyn parisuhteen osapuolen suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen (lapsi, lapsenlapsi jne.).

[Lue lisää Verohallinnon kannanotosta.](#)

Ottolapset ja -vanhemmat ovat verotuksellisesti samassa asemassa biologisten sukulaisten kanssa.

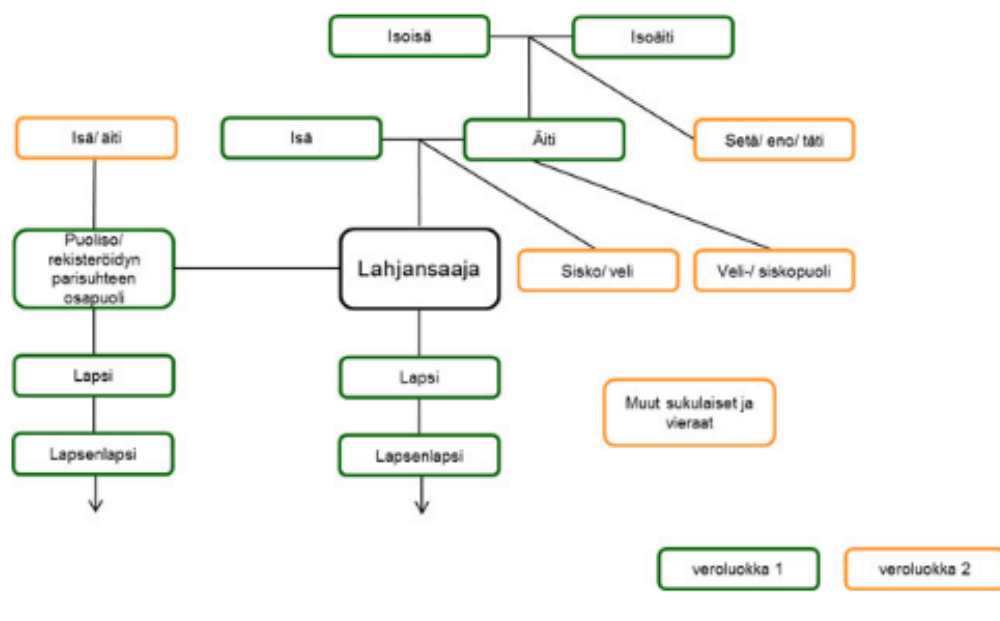
2. veroluokka:

Muut kuin 1. veroluokkaan kuuluvat sukulaiset sekä suvun ja perheen ulkopuoliset henkilöt.

Jos lahja on annettu yhteisesti kahdelle tai useammalle henkilölle, jotka kaikki eivät kuulu 1. veroluokkaan, määräytyy vero 2. veroluokan mukaan. Jos aviopuoliset tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolet saavat yhteislahjan ja he kuuluvat eri veroluokkiin lahjanantajaan nähden, määräytyy vero kuitenkin pienemmän veroluokan mukaan.

[Lue lisää yhteislahjasta](#)

[Lue lisää Verohallinnon kannanotto veroluokan soveltamisesta perintö- ja lahjaverotuksesta.](#)

Liite 3. Lahjaverotaulukko

Lahjaverotaulukko

Lahjavero lasketaan lahjan koko arvosta. Vaikka alle 4 000 euron lahjat ovat verovapaita, lahjaveroa taulukon avulla laskettaessa tätä 3 999 euron verotonta osaa ei vähennetä käyvästä arvosta. Se on jo otettu huomioon lahjaverotaulukossa.

[Lue lisää käyvästä arvosta](#)

Esimerkki: Liisa saa lahjana isältään Antilta 17 000 euron arvoisen lahjan. Liisa ilmoittaa lahjan arvoksi 17 000 euroa, ei 13 001 euroa (17 000 euroa – 3 999 euroa).

Verotettavan lahjan arvo vahvistetaan sadan euron tarkkuudella. Lahjan arvo pyöristetään alaspäin sadan euron tarkkuuteen, esimerkiksi 4 899 euroa pyöristetään 4 800 euroon. Lahjaveroilmoituksella on kuitenkin ilmoitettava pyöristämätön käypä arvo.

Lahjaveron määrä, kun lahja on saatu 1.1.2015 tai sen jälkeen

1. veroluokka

Lahjan arvo (euroa)	Vero alarajan kohdalla (euroa)	Veroprosentti ylimenevästä osasta (%)
4 000 – 17 000	100	8
17 000 – 50 000	1 140	11
50 000 – 200 000	4 770	14
200 000 – 1 000 000	25 770	17
1 000 000 -	161 770	20

Veroasteikko koskee 1. veroluokkaa eli lähimpiä sukulaisia. Jos lahjan arvo on esimerkiksi 40 000 euroa, lahjavero lasketaan 1. veroluokassa seuraavasti:

Lahjan arvo sijoittuu välille 17 000–50 000 euroa, joten veron vakioerä osuuden alarajan (17 000 euroa) kohdalla on 1 140 euroa.

Alarajan ylittävästä osasta eli 23 000 eurosta (40 000 euroa – 17 000 euroa) veroprosentti on 11.

Lahjaveroa on maksettava 1 140 euroa + (11 % x 23 000 euroa) eli 1 140 euroa + 2 530 euroa = 3 670 euroa.

2. veroluokka

Lahjan arvo (euroa)	Vero alarajan kohdalla (euroa)	Veroprosentti ylimenevästä osasta (%)
4 000 – 17 000	100	21
17 000 – 50 000	2 830	27
50 000 – 1 000 000	11 740	33
1 000 000 -	325 240	36

Veroasteikko koskee 2. veroluokkaa eli muita kuin lähimpiä sukulaisia. Jos lahjan arvo on esimerkiksi 40 000 euroa, lahjavero lasketaan 2. veroluokassa seuraavasti:

Lahjan arvo sijoittuu välille 17 000–50 000 euroa, joten veron vakioerä osuuden alarajan (17 000 euroa) kohdalla on 2 830 euroa.

Alarajan ylittävästä osasta eli 23 000 eurosta (40 000 euroa – 17 000 euroa) veroprosentti on 27.

Lahjaveroa on maksettava 2 830 euroa + (27 % x 23 000 euroa) eli 2 830 euroa + 6 210 euroa = 9 040 euroa.

Liite 4. Lahjaveroilmoitus

Tyhjennä lomake

LAHJAVEROILMOITUS

I Lahjansaaja

Nimi		Henkilötunnus tai Y-tunnus	Veroluokka	
			1.	2.
Puhelinnumero	Lähiosoite			
Postinumero	Postitoimipaikka	Valtio	Asuinvaltio luovutushetkellä, ellei Suomi	

II Lahjanantaja

Nimi	Henkilötunnus tai Y-tunnus	Asuinvaltio luovutushetkellä, ellei Suomi

III Lahjan tiedot

Päivä, jolloin sait lahjan (pp.kk.vvvv)	Merkitse rasti, jos vaadit, että lahjaverotuksessa sovelletaan ennakkoratkaisua.	Vieraalle valitille maksamasi lahjaveron euroa	sent
	☐		

IV Lahjaan on pidätetty hallinta-, tuotto- tai muu oikeus

Lahjanantaja on pidättänyt	Oikeus on	Määräaikainen oikeus päättyy (pp.kk.vvvv)
☐ hallinto-oikeuden ☐ tuotto- tai muun oikeuden	☐ elinikäinen ☐ määräaikainen	
Lahjanantaja on pidättänyt oikeuden	☐ itselleen ☐ itselleen ja aviopuolisoleen yhteisesti ☐ muulle henkilölle	
Muun oikeudensaajan nimi	Muun oikeudensaajan henkilötunnus	
☐ Pidätetty oikeus kohdistuu vain osaan lahjasta.		

V Maksamasi vastike (kauppahinta)

	euroa	sent
Vastikkeen (kauppahinnan) arvo yhteensä		

VI Lahjanantajalta kolmen viime vuoden aikana saamaasi muut alle 4 000 euron lahjat

Päivä, jolloin sait lahjan (pp.kk.vvvv)	Arvo euroa	sent	Päivä, jolloin sait lahjan (pp.kk.vvvv)	Arvo euroa	sent

VII Yhteislahjansaaja (jos lahjakirjassa on mainittu, että kyse on yhteislahjasta)

Nimi	Henkilötunnus tai Y-tunnus	Yhteislahjansaajan veroluokka suhteessa lahjanantajaan
		1. 2.

VIII Sukupolvenvaihdosluovutukset

☐ Vaadin, että lahjaveron huoennetaan (perintö- ja lahjaverolaki 55 §).
☐ Vaadin, että lahjaveron maksuaikaa pidennetään (perintö- ja lahjaverolaki 56 §).

Päiväys ja allekirjoitus

Päiväys	Allekirjoitus

VEROH 36021 11.2014

36021

Lahjansaajan henkilö- tai Y-tunnus	Lahjanantajan henkilö- tai Y-tunnus	Päivä, jolloin lahja on saatu (pp.kk.vvvv)

IX Saatu varallisuus

Rahaa euroa	ant	Vakuutuskorvaus euroa	ant	Lahjanantaja on antanut lahjan luopumalla hallinto-oikeudesta. (Täytyy alle sen varallisuuden tiedot, johon hallinto-oikeus on kohdistunut.)

Asunto-osakkeet

Asunto-osakeyhtiön Y-tunnus	Huoneiston numero	Huoneiston pinta-ala (m ²)	Saatu osuus murto-osana	Osuuden arvo euroa	ant

Kiinteistö tai määräala 1

Kiinteistötunnus	Vapaa-ajan kiinteistö	Lahjansaaja on saanut määräalan, pinta-ala (m ²)	Saatu osuus murto-osana	Osuuden arvo euroa	ant

 Luovutuksen kohteena vain rakennukset vain maapohja

Kiinteistö tai määräala 2

Kiinteistötunnus	Vapaa-ajan kiinteistö	Lahjansaaja on saanut määräalan, pinta-ala (m ²)	Saatu osuus murto-osana	Osuuden arvo euroa	ant

 Luovutuksen kohteena vain rakennukset vain maapohja

Arvopaperit, rahasto-osuudet ja yritykset

Julkisesti noteeratun arvopaperin tai rahaston nimi	Määrä (kpl)	Arvo yhteensä euroa	ant

Julkisesti noteeraamattoman osakeyhtiön Y-tunnus	Osakkeiden määrä (kpl)	Arvo yhteensä euroa	ant
Henkilöyhtiön Y-tunnus	Saatu osuus murto-osana	Osuuden arvo euroa	ant

Maatilaravallisuus tai osuus kuolinpesästä

Maatilaravallisuus euroa	ant	Osuus jakamattomasta kuolinpesästä euroa	ant	Vainajan henkilötunnus, jos saatu osuus kuolinpesästä

Muu varallisuus

Muu irtain varallisuus, mikä?	Arvo yhteensä euroa	ant

VEROH 36022 11.2014

Tulosta lomake

Tyhjennä lomake

36022

Liite 5. Yhtiöosuuden luovutusvoiton laskeminen

Tyhjennä lomake

**YHTIÖOSUUDEN LUOVUTUSVOITON
LASKEMINEN**
 Liite 1

Osakas	Henkilötunnus
Yhtiö	Y-tunnus
Luovutettu yhtiöosuus	
Luovutusaika	
Hankinta-aika	

LASKELMA LUOVUTUSVOITOSTA TAI / -TAPPIOSTA

Luovutushinta		
J. Hankintameno		
Osuuden hankintahinta		
Osakkaan voitto-osuuksien ja yhtiöön tekemien sijoitusten yhteismäärä, joka ylittää yksityisottojen määrän (= yksityistilin positiivinen saldo)		
Myyntikulut		
Yhteensä		
tai		
J. Hankintameno-olettama 20 % tai 40 %		
Luovutusvoitto / -tappio		
Luovutusvoittoon tehtävä lisäys, jos osakkaan yksityisotot ovat suuremmat kuin hänen voitto-osuuksien ja yhtiöön tekemien sijoitusten yhteismäärä.		
Osakkaan yksityisotot, jotka ylittävät hänen voitto-osuuksien ja yhtiöön tekemien sijoitusten yhteismäärän (= yksityistilin negatiivinen saldo)		
Verotettava luovutusvoitto / -tappio		

Tulosta lomake

Veroh 3788 6.2013 1(1)

Liite 6. Kaupparekisteriote

Toimeksiantajan versiossa on tässä yrityksen kaupparekisteriote ja yhtiöjärjestys vuodelta 1999. Kaupparekisteriote ja yhtiöjärjestys ovat julkisia asiakirjoja. Koska vuoden 1999 kaupparekisteriotteessa on vielä kirjattu yhtiömiesten henkilötunnukset kokonaisuudessaan, ei niitä Henkilötietolain 22.4.1999/523 mukaisesti voi esittää tässä julkisessa versiossa. Kaupparekisteriotteen voi halutessa ostaa Patentti- ja rekisterihallituksesta (PRH) osoitteesta: <https://virre.prh.fi/novus/home?execution=e1s1>. Uusissa tulosteissa ei henkilötunnuksia enää näytetä.

Liite 7. Välitilinpäätös 31.7.2016

Toimeksiantajan versiossa on Kb Yritys X Ky:n niin sanottu pitkä tase ja pitkä tuloslaskelma. Koska kommandiittiyhtiön tilikauden tilinpäätöksen tiedot eivät ole julkisia, ei niitä ole julkiseen versioon laitettu. Muunneltuja lukuja käytetään empiirisessä osassa siltä osin kuin on mahdollista.

Liite 8. Arvonmääritys Kb Yritys X Ky:ssä

Toimeksiantajan versiossa tase-erät on arvostettu lajeittain ja heidän versiossa taulukko on nähtävissä kokonaan. Toimeksiantajan versiossa on tässä esitetty laskelma arvonmäärityksestä. Julkiseen versioon ei laskelmaa ole laitettu, koska kommandiittiyhtiön tilinpäätöstiedot eivät ole julkisia, ja arvonmäärityksessä joudutaan esittämään yksittäisiä tase-eriä. Muunneltuja lukuja käytetään empiirisessä osassa siltä osin kuin on mahdollista.

Liite 9. Tilikauden voitot vuosilta 2013 – 2015

Toimeksiantajan versiossa tilikauden voitot tuottoarvon laskemista varten on kerätty kuva-kaappauksena tasekirjoista vuosilta 2013–2015. Tässä julkisessa versiossa on tiedot poistettu, mutta muunneltuja lukuja käytetään empiirisessä osassa siltä osin kuin on mahdollista.